Archeologienota: De verkaveling aan de Steendam te Ieper

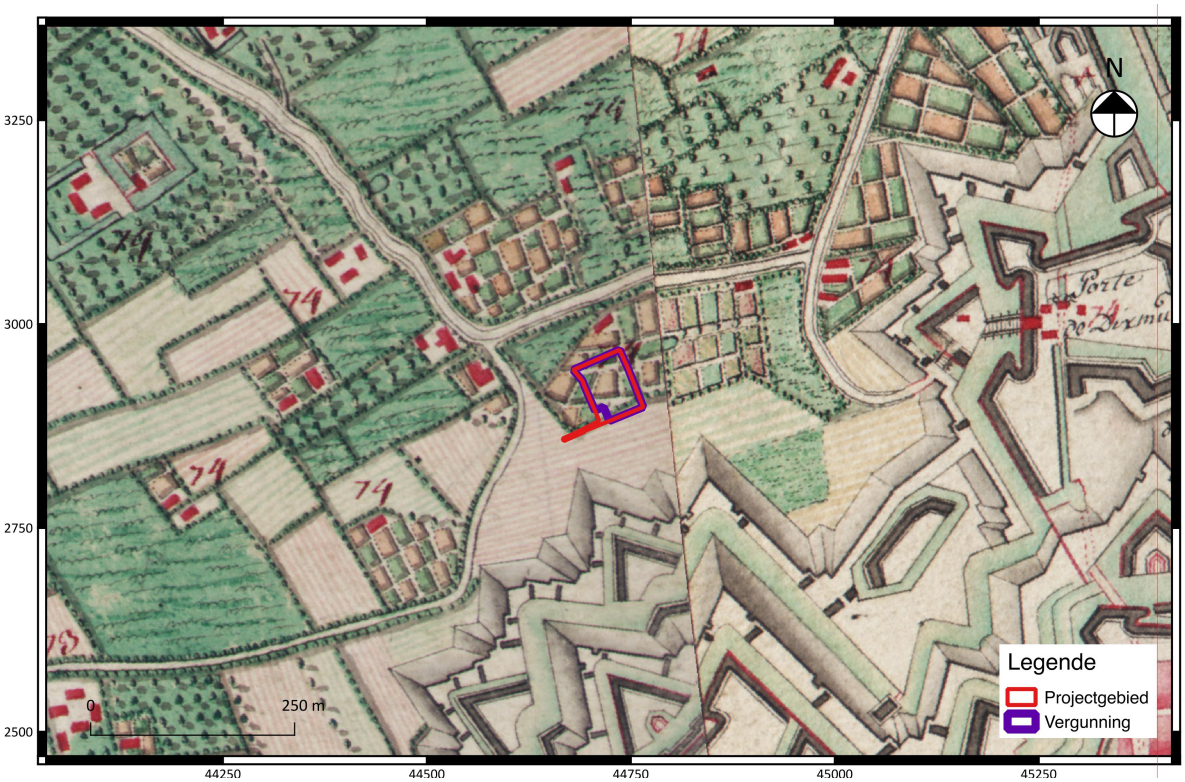

Annelies De Raymaeker
Willem De Cuyper

Tienen, 2020
Studiebureau Archeologie bvba

Archeologienota: De verkaveling aan de Steendam te Ieper

Annelies De Raymaeker
Willem De Cuyper

Tienen, 2020
Studiebureau Archeologie bvba

Colofon

Archeologienota: De verkaveling aan de Steendam te Ieper

Initiatiefnemer:	**NV Hyboma**
Projectleiding:	**Annelies De Raymaeker & Vanessa Vander Ginst**
Erkend archeoloog:	**Annelies De Raymaeker**
Auteurs:	**Annelies De Raymaeker, Willem De Cuyper**
Foto's en tekeningen:	**Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)**

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2020, Studiebureau Archeologie bvba

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave **1**

Hoofdstuk 1 : Het bureauonderzoek **2**

1.1 Het beschrijvende gedeelte *2*
1.1.1 De administratieve gegevens 2
1.1.2 De archeologische voorkennis 4
1.1.3 De onderzoeksopdracht 5
1.1.4 De beschrijving van de geplande werken 6
1.1.5 De werkwijze 11

1.2 Assessementrapport *12*
1.2.1 De landschappelijke ligging van het projectgebied 12
1.2.2 De historische beschrijving van het onderzoeksgebied 17
1.2.3 Het archeologische kader van het projectgebied 29
1.2.4 De archeologische verwachting (datering en interpretatie) van het onderzochte gebied 40
1.2.5 De synthese en beantwoording van de onderzoeksvragen 42

Hoofdstuk 2 : Het programma van maatregelen **45**

2.1 Administratieve gegevens *45*

2.2 Gemotiveerd advies *47*

2.3 Het programma van maatregelen voor een uitgesteld vooronderzoek in de bodem *47*
2.3.1 Aanleiding van het vooronderzoek 47
2.3.2 De resultaten van het bureauonderzoek en de archeologische verwachting 48
2.3.3 De vraagstelling en de onderzoeksdoelen 48
2.3.4 De onderzoeksmethode en -strategie 50
2.3.5 De onderzoeksstrategie, methode en technieken 52
2.3.6 Voorziene afwijkingen van de Code van Goede Praktijk 54

Bibliografie **55**

Hoofdstuk 1: Het bureauonderzoek

1.1 Het beschrijvende gedeelte

1.1.1 De administratieve gegevens

Projectcode:	**2020D16**
Aanleiding:	De opgemaakte archeologienota kadert in een geplande omgevingsvergunningsaanvraag voor het verkavelen van gronden buiten de vastgestelde archeologische zones met een totale oppervlakte van ca. 4.117 m^2. Daarmee valt de vergunningsaanvraag binnen de aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen 3000 m^2 of meer bedraagt (Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 en de Code van Goede Praktijk).
Erkend archeoloog:	Annelies De Raymaeker, OE/ERK/Archeoloog/2016/00148) Studiebureau Archeologie bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00002
Locatie:	Gemeente Ieper, Steendam (Fig. 1.1 en Fig. 1.2) Bounding box: - punt 1: x= 4728, y= 44760 - Punt 2: x= 172937, y= 172916 Afd. 3, Sectie E, percelen 254B, 254C, 260H8, 284T, 284M3
Relevante termen:[1]	Bureaustudie, volle middeleeuwen, late middeleeuwen, Eerste Wereldoorlog
Bebouwde zones:	354C, 260H8, 284T

[1] https://thesaurus.onroerenderfgoed.be

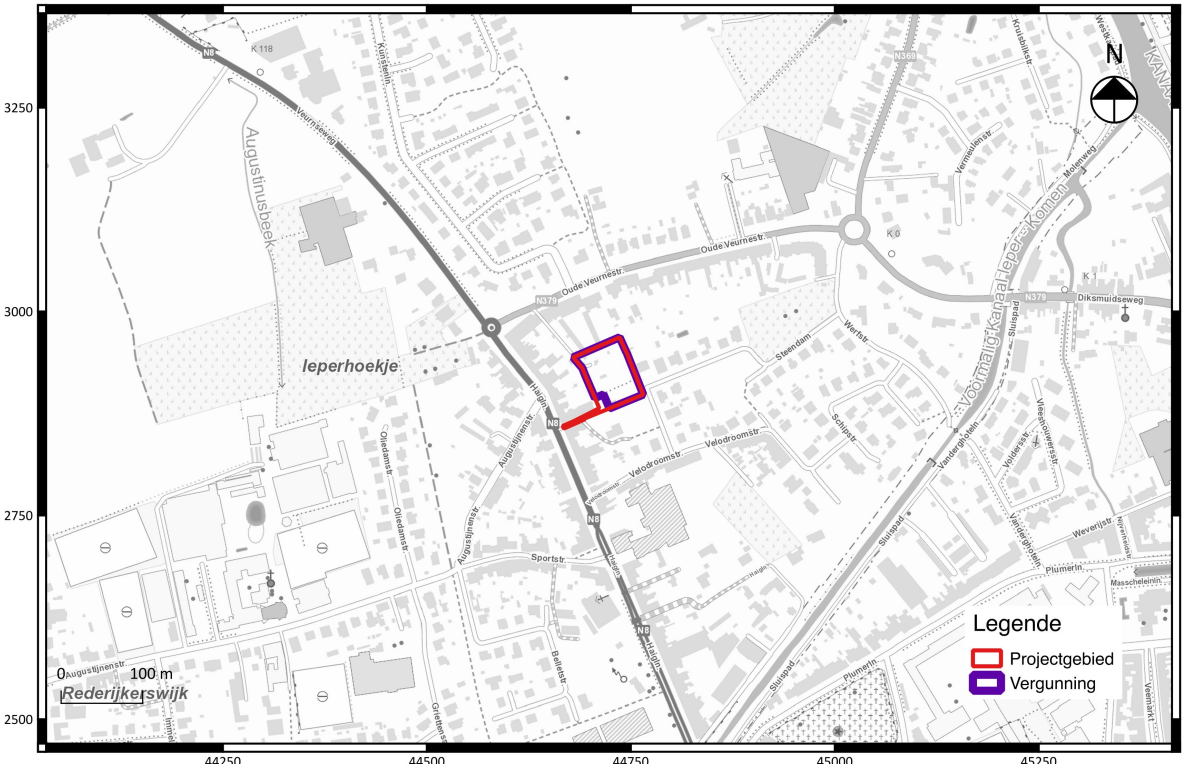

Fig. 1.1: Uittreksel van de topografische kaart met situering van het project- en vergunningsgebied.

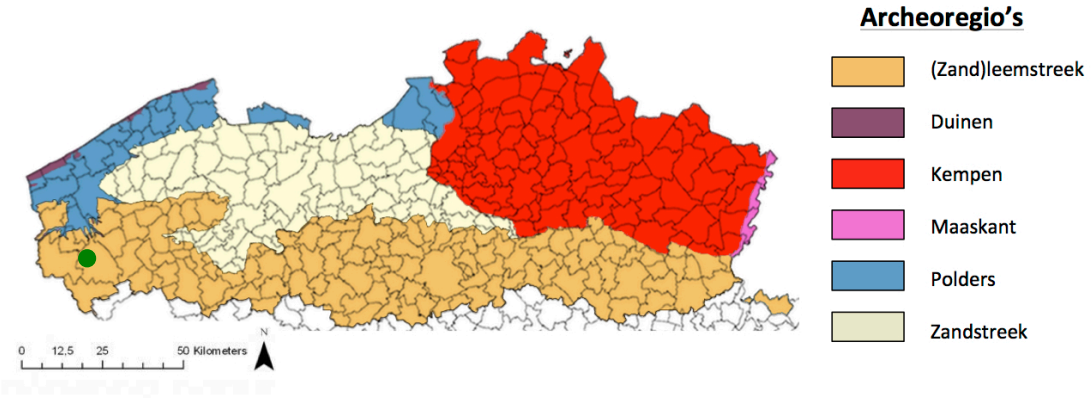

Fig. 1.2: Situering van het projectgebied binnen de verschillende Vlaamse archeoregio's

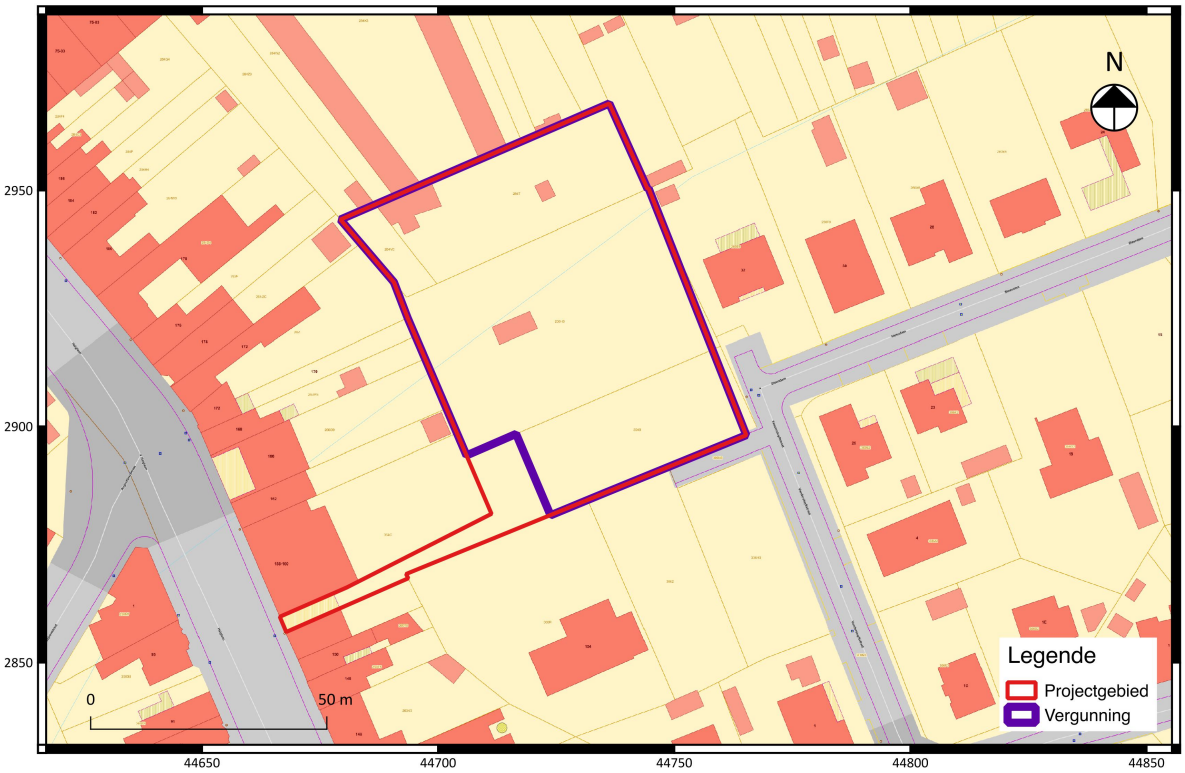

Fig. 1.3: Uittreksel van het kadasterplan van het project- en vergunningsgebied.

1.1.2 De archeologische voorkennis

Er werd in 2016 een archeologienota opgesteld voor een gedeelte van het projectgebied. Deze archeologienota werd opgesteld door Monument Vandekerckhoven. De plannen omvatten de bouw van appartementen, opgedeeld in 14 wooneenheden. De gelijkvloerse appartementen zouden worden voorzien van een tuin. Hierbij zou een deel van de reeds aanwezige gebouwen worden behouden en verbouwd. De verharding aan de oostelijke kant zou deels worden uitgebroken voor de aanleg van een groenzone. Een ander deel wordt behouden voor de inrichting van 7 parkeerplaatsen. Het gebouw zelf zou niet worden voorzien van een kelder. Er zouden wel twee liftputten komen met zijden van 2,60 op 2,25 meter. Deze zouden een diepte bereiken van 2 meter onder het maaiveld.

Fig. 1.4: Voorstelling van het projectgebied van Monument Vandekerckhove.

Het bureauonderzoek wees uit dat de kans tot kennisvermeerdering beperkt zou blijven. Zo wees het cartografisch onderzoek uit dat het plangebied lang onbewoond is gebleven en eerder werd ingevuld als braakliggende grond of akkerland. Er kon wel een verwachting worden vooropgesteld voor het aantreffen van de 14de-eeuwse verdedigingsstructuur de Uterste Veste. Er werd geconcludeerd dat er geen sporen en resten ouder dan de late middeleeuwen kon worden verwacht. Verder wees de historische studie uit dat tijdens de Eerste Wereldoorlog het terrein binnen een logistieke zone kwam te liggen. Tenslotte werd beargumenteerd dat de geplande werken geen noemenswaardige impact op het bodemarchief gingen hebben, waardoor een negatief advies voor archeologisch onderzoek werd verstrekt.[2]

1.1.3 De onderzoeksopdracht

Het archeologisch vooronderzoek beoogt vast te stellen of er een archeologische site aanwezig is op een terrein, wat de karakteristieken en de bewaringstoestand van deze site zijn, wat haar relatie is met het landschap, welke waarde ze heeft, en hoe ermee moet omgegaan worden in het kader van bodemingrepen.

De Code Goede Praktijk draagt een aantal mogelijke fasen aan, opgedeeld in prospectie zonder ingreep in de bodem (bureaustudie, landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek, veldkartering) en prospectie met ingreep in de bodem (verkennend archeologisch booronderzoek, waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten, proefputten in functie van steentijd artefactensites). Na voltooiing van elke fase in het vooronderzoek wordt afgewogen of verder vooronderzoek noodzakelijk is en wat de aard van dat vooronderzoek is. Na iedere fase in het vooronderzoek volgt verder vooronderzoek, zonder ingreep in de bodem of met ingreep in de bodem,

[2] Acke et. al, 2016.

indien op basis van de reeds uitgevoerde fase(s) van het vooronderzoek onvoldoende informatie gegenereerd is om:

- De hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende te staven.
- Een gemotiveerde uitspraak te doen over het al dan niet moeten nemen van maatregelen.
- Een plan van aanpak voor een archeologische opgraving op te maken.
- Een plan van aanpak voor een behoud in situ op te maken.

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria, aangezien het doel van een archeologisch vooronderzoek immers is om met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bovenstaande informatie te kunnen leveren:

- Is het mogelijk deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het nuttig deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het overdreven schadelijk voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het noodzakelijk deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Vraagstelling:

- Kan de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende gestaafd worden?
- Zijn er archeologisch relevante sites aanwezig?
- Wat is het wetenschappelijk potentieel van de aanwezige sites?
- Moeten er bijkomende maatregelen genomen worden omwille van eventuele aanwezige sites?
- Maak een plan van aanpak op voor een eventueel vervolgonderzoek.
- Kunnen er maatregelen worden voorgesteld voor een eventueel behoud in situ van een aanwezige archeologische site te verwezenlijken? Hoe kunnen deze maatregelen afgedwongen en gecontroleerd worden?

Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.1.4 De beschrijving van de geplande werken

De huidige situatie

Binnen de grenzen van het vergunningsgebied bevinden er zich structuren op percelen 260H8 en 284T. Het overige gedeelte van het perceel wordt momenteel bedekt door gras en enkele bomen. Enkel aan de zuidelijke grens van het vergunningsgebied werd een verharding aangebracht. Op het oostelijke gedeelte van perceel 284T situeert zich een kleine structuur. De noordelijke en de oostelijke grens wordt gekenmerkt door boomgroei. De bodem wordt bedekte door gras. Het westelijk gedeelte van dit perceel wordt gekenmerkt door een asfaltverharding waarrond twee structuren staan. De percelen worden onderling van elkaar gescheiden door begrenzingen. Over het algemeen kan worden vastgesteld dat de boomgroei zich voornamelijk aan de perceelgrenzen situeert.

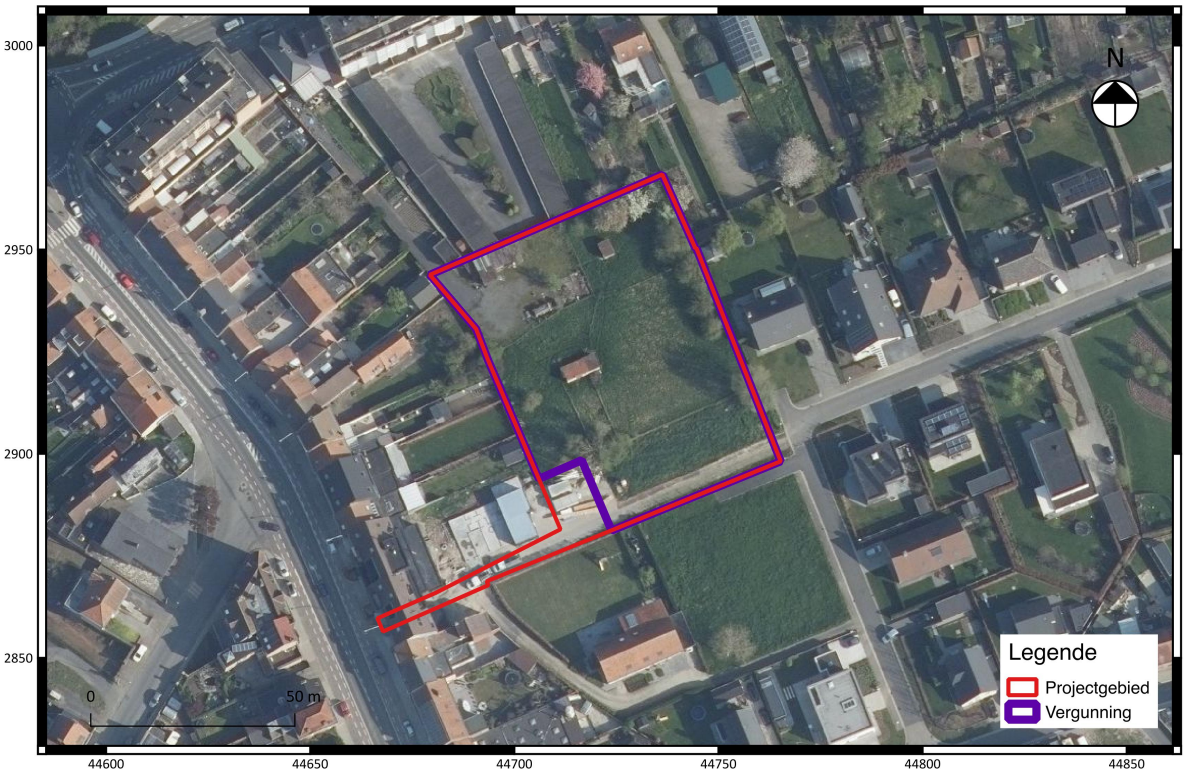

Fig. 1.5: De meest recente luchtfoto met weergave van de bestaande toestand van het project- en vergunningsgebied.

De beschrijving van de huidige bebouwing

Op perceel 260H8 situeert zich een overdekte structuur. Op perceel 284T bevindt zich aan de noordelijke zijde van het vergunningsgebied een structuur dat schijnbaar een opslagplaats is. Op enkele meters ten zuiden – over de verharding heen – situeert zich een tweede structuur dat ogenschijnlijk dezelfde functie bezit. Ten oosten van de verharding bevindt zich nog een kleine structuur.

De geplande werken[3]

De geplande werken omvatten de verkaveling van de percelen 354B, 260H8, 284T en 284M3 in 9 loten. Naar aanleiding van deze werken worden de bestaande verhardingen en structuren verwijderd. Hierbij worden ook de nodige bomen gerooid. Deze werden in het rood aangeduid op onderstaande figuur. De bestaande afsluitingen van de percelen worden eveneens verwijderd. Deze werken worden weergegeven op fig. 1.6.

De geplande werken omvatten de bouw van 9 woningen met een nieuwe wegenis vanaf de Steendam. Lot 1 situeert zich aan de zuidoostelijke grens van het vergunningsgebied. Hierop zal een alleenstaande woning worden gerealiseerd. Ten zuiden van dit lot wordt de verharde wegenis gepland. Op dit lot blijven de bestaande bomen behouden. Lot 2 situeert zich ten noorden van lot 1. De oppervlakte van dit lot is kleiner dan lot 1. Ook op lot 2 wordt de bouw van een woning gepland. Het betreft een

[3] Alle informatie met betrekking tot de geplande werken werd aangeleverd door de initiatiefnemer. Alle informatie die momenteel voorhanden is, wordt vermeld in de archeologienota. De plannen worden tevens in bijlage meegeleverd om de leesbaarheid te bevorderen.

halfopen bebouwing dat een zijde zal delen met het gebouw dat wordt gepland op lot 3. Eenzelfde situatie is te bemerkten op loten 4 en 5. De nieuwe wegenis zal ten westen van deze loten komen te liggen. Aan de oostelijke zijde van deze loten worden bomen die niet werden gerooid, behouden. Ten westen van lot 5 wordt lot 6 ingepland. Ook hier zal de bouw van een halfopen bebouwing worden gerealiseerd. Deze zal een zijde delen met ingeplande structuur op lot 7. Eenzelfde situatie is te bemerken voor lot 8 en 9. Tussen loten 4,5,6 en 7 wordt een verbreding van de wegenis ingepland. Dit is ook het geval voor de locatie ten zuiden van lot 9. Deze geplande werken alsook de aanduiding over welke bomen worden behouden worden weergegeven op fig. 1.6.

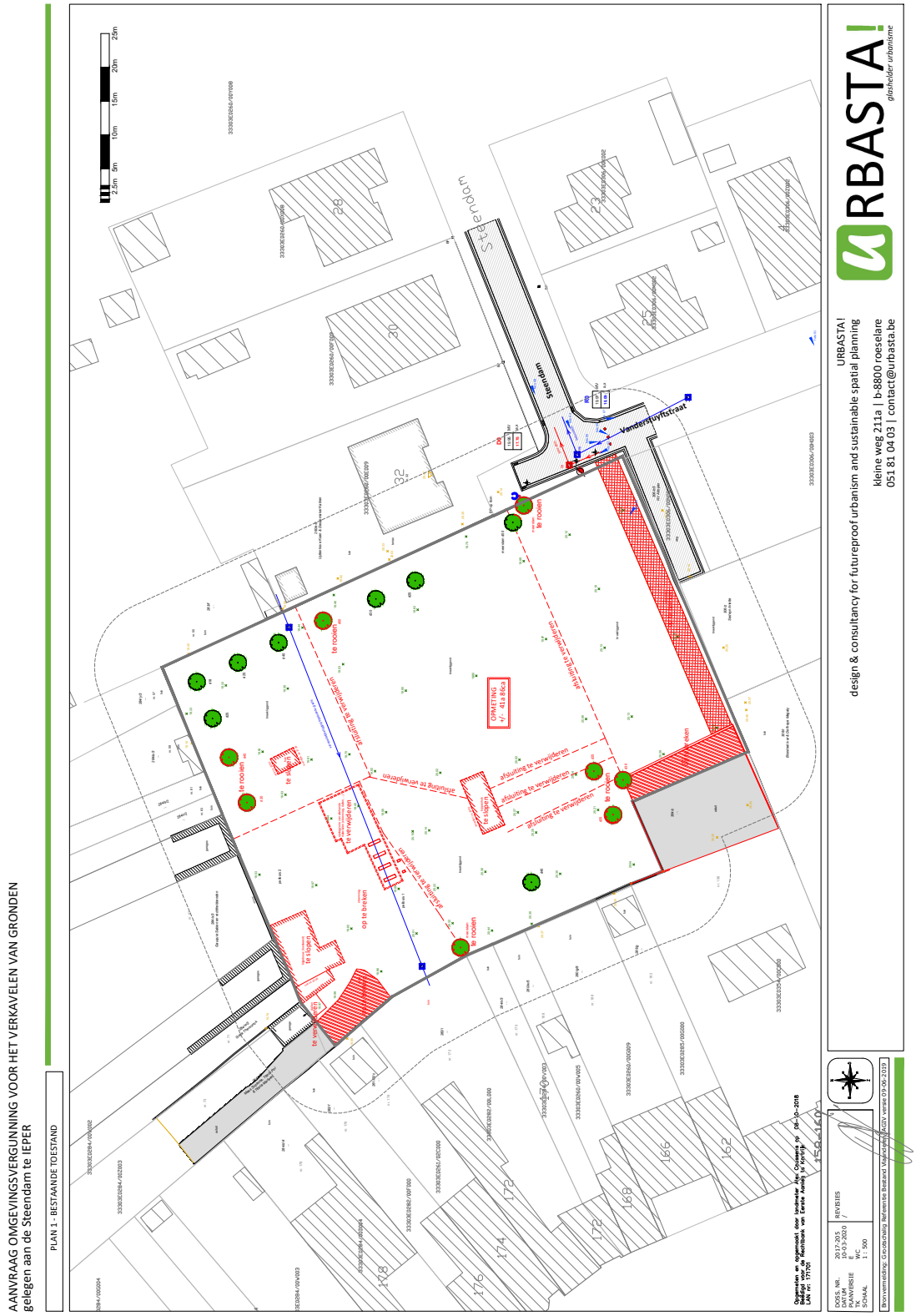

Fig. 1.6: Weergave van de geplande voorbereidingswerken van het verkavelingsproject aan Steendam te Ieper.

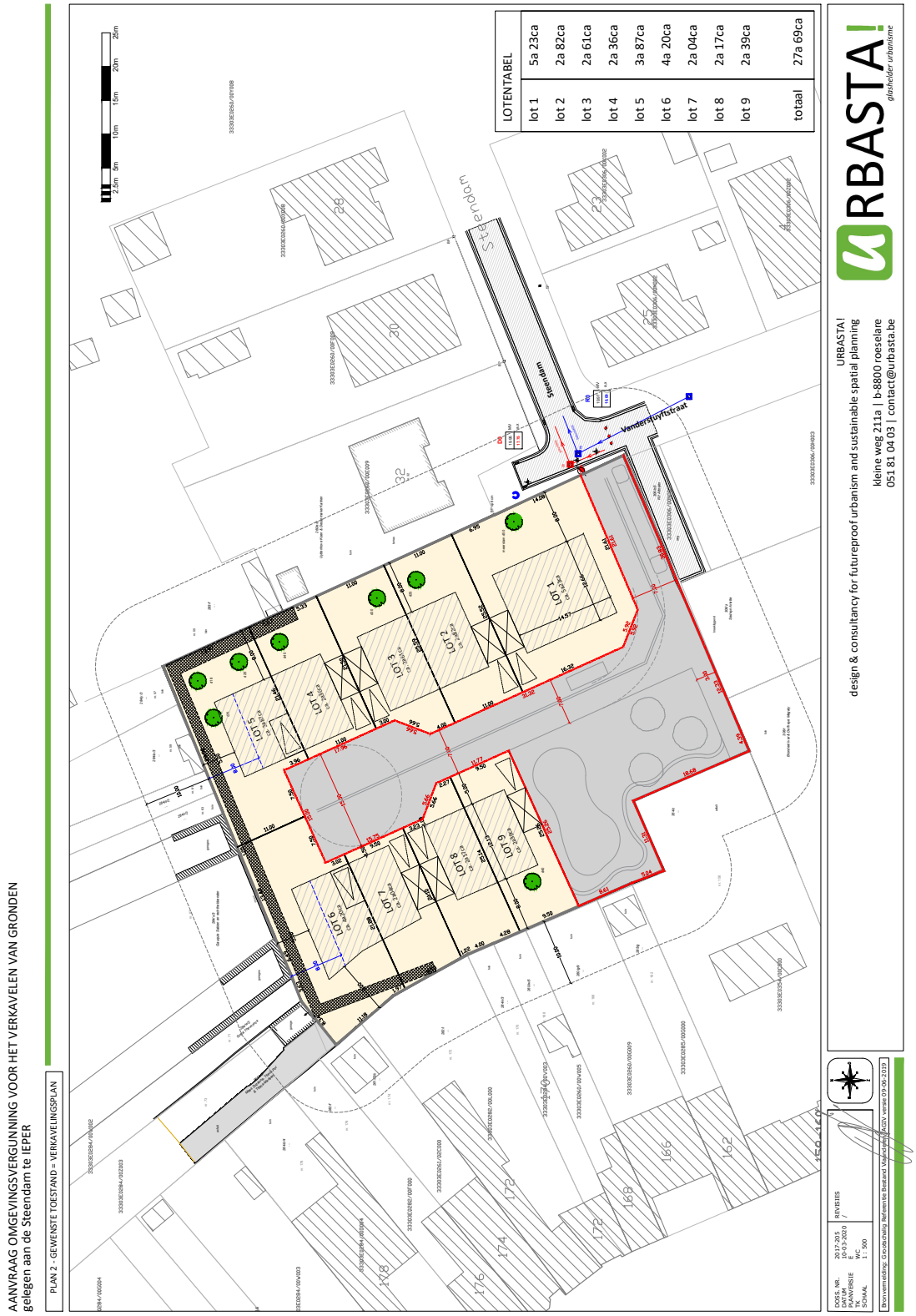

Fig. 1.7: Weergave van de geplande verkavelingswerken.

1.1.5 De werkwijze

Voor het bureauonderzoek werden de aardkundige gegevens (o.a. digitale hoogtemodellen) van het onderzoeksgebied verzameld op basis van online ter beschikking gestelde data.[4] Verder werden de topografische kaart van België, het kadasterplan, de Tertiair geologische kaart, de Quartair geologische kaart, de bodemkaart en luchtfoto's geconsulteerd. Dit om een duidelijker beeld te verkrijgen van de landschappelijk en bodemkundige ligging van het projectgebied (conform de Code van Goede Praktijk art. 7.2). Deze plannen zijn online beschikbaar op het online platform van Geopunt Vlaanderen.[5] Deze plannen werden herwerkt tot publicatieplannen met behulp van de gis-software QGIS. Voor het opstellen van dit verslag werd er geen geomorfologische kaart geraadpleegd, vermits deze niet beschikbaar is voor het projectgebied.

Van het tot nog toe uitgevoerde historisch en heemkundig onderzoek werd een stand van zaken opgemaakt met betrekking tot het onderzoeksgebied op basis van de beschikbare publicaties. Het historisch kaartmateriaal en luchtfoto's werd gegeorefereerd geraadpleegd via het geoportaal van het Agentschap Onroerend Erfgoed.[6] Op basis van dit historisch kaartmateriaal, aangevuld met een sequentie van luchtfoto's doorheen de tijd, kan worden nagegaan hoe het grondgebruik gedurende de laatste eeuwen op en rond het projectgebied evolueerde. Deze informatie kan een impact hebben op de kwaliteit van het eventueel aanwezige bodemarchief en de bewaring ervan. Het gebruikte kaartmateriaal werd geselecteerd op basis van de nauwkeurigheid en de aanwezige geschiedkundige gegevens. Onderstaande historische kaarten en luchtfoto's werden geconsulteerd:

- De Ferrariskaart (1777)
- De Atlas der Buurtwegen (ca. 1840)
- De Vandermaelenkaart (1846-1854)
- De Poppkaart (1842-1879)
- De luchtfoto's uit 1971, 1979-1990, 2005-2007, 2008-2011, 2016, 2018 en 2019

Bijkomend archiefonderzoek werd niet uitgevoerd omdat uit de analyse van het historisch kaartmateriaal geen grondgebruik naar voor komt dat dit noodzakelijk maakt. Een grondige studie van de beschikbare archivalische bronnen kan wel bijkomende informatie aandragen voor de middeleeuwse geschiedenis van het onderzoeksgebied, maar een dergelijk onderzoek is van een dusdanige omvang dat deze niet past binnen een archeologienota.

Om een overzicht van de archeologie in de omgeving te creëren, werd gebruikt gemaakt van de gegevens uit de Centraal Archeologische Inventaris, beschikbare archeologienota's en publicaties.

[4] www.dov.vlaanderen.be
[5] www.geopunt.be
[6] https://inventaris.onroerenderfgoed.be/

1.2 Assessementrapport

1.2.1 De landschappelijke ligging van het projectgebied

Deze paragraaf overloopt beknopt de landschappelijke context van het projectgebied. de aandacht wordt voornamelijk gevestigd op de aardkundige en hydrografische situering, de fysische geografische context en de bodemtypologie.

De geografische situering van het projectgebied

Het projectgebied is gelegen aan de Steendam te Ieper, gesitueerd in de provincie West-Vlaanderen. In de onmiddellijke omgeving van het projectgebied situeren zich verscheidene waterlopen. Zo bevindt de Augustinusbeek zich op ongeveer 400 meter te westen van het projectgebied. Het kanaal van Ieper-IJzer situeert zich op ongeveer 750 meter ten oosten van het projectgebied. Het kanaal van Ieper naar Komen ligt op zo'n 400 meter ten zuiden van het projectgebied. Volgens het kaartmateriaal verloopt de Ieperlee doorheen het projectgebied. Dit is hedendaags niet meer het geval. Voorts kan worden vastgesteld dat het projectgebied tot de (zand)leemstreek. Formeel maakt het gebied deel uit van de Stedelijke agglomeratie of (lucht)havengebied.

Op de overzichtskaart van het digitaal hoogtemodel (DHM II) kan worden afgeleid dat het projectgebied is gelegen op hoogte tussen 21,2 en 25 meter TAW. Verder kan worden vastgesteld dat het terrein een afhellend verloop kent van zuidwest naar noordoost. Wanneer er naar de detailweergave van het DHM II en de bijhorende terreinprofielen wordt gekeken, kan worden gesteld dat er geen noemenswaardige reliëfverschillen zijn binnen de grenzen van het projectgebied. Enkel ter hoogte van de bebouwing, ten oosten van het projectgebied, kan een toename in hoogte worden waargenomen.

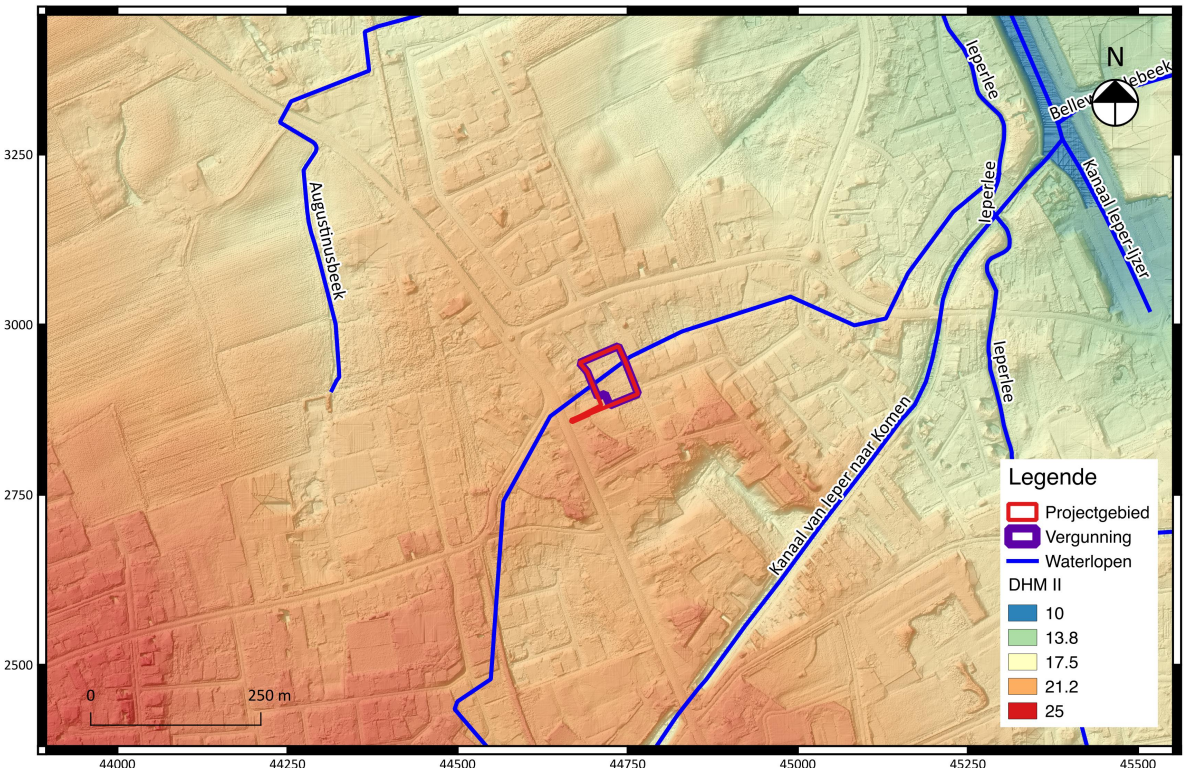

Fig. 1.8: Uittreksel van het DHM II met aanduiding van de waterlopen en het projectgebied.

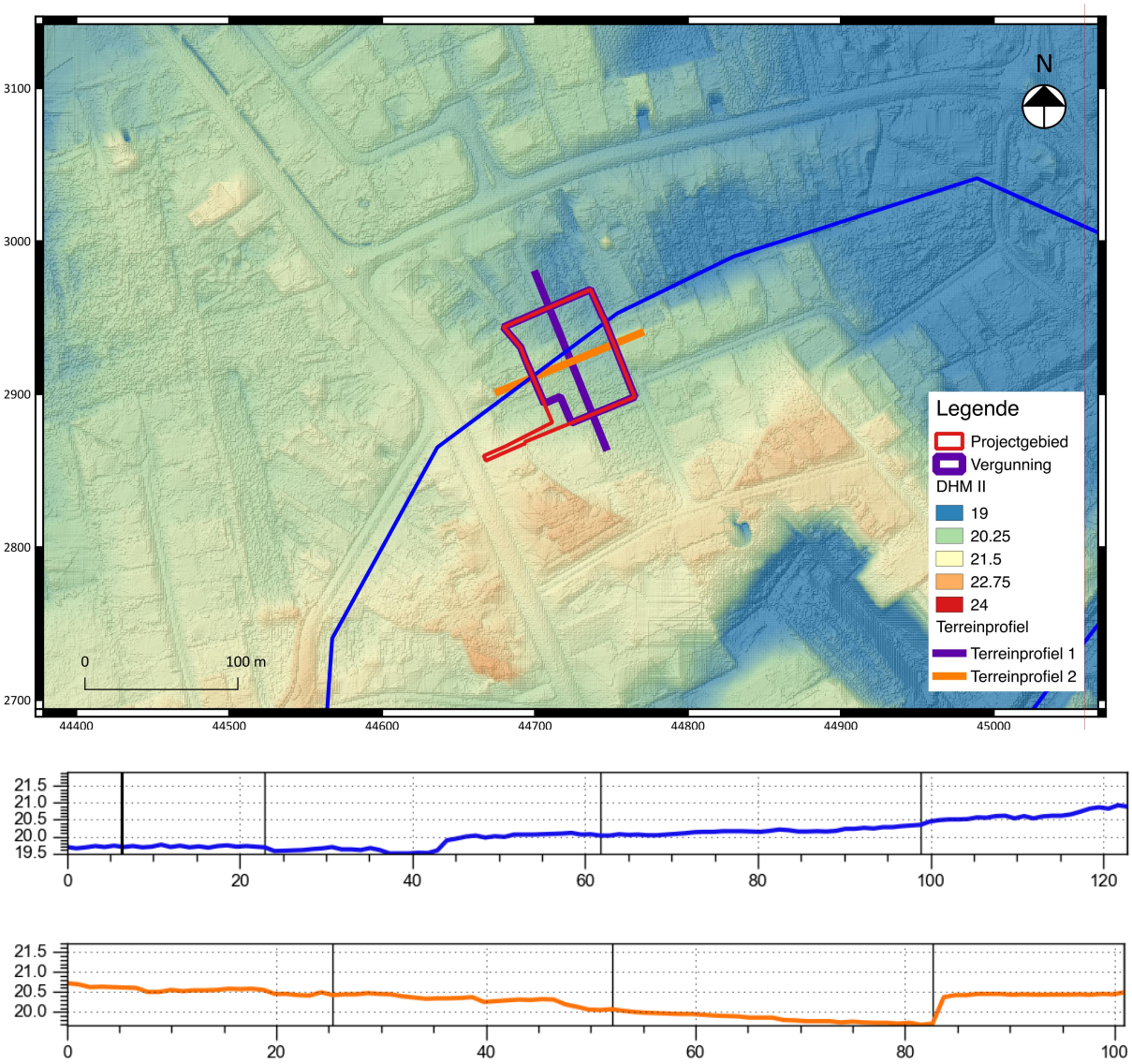

Fig. 1.9: Detailweergave van het DHM II met aanduiding van de terreinprofielen (boven), voorstelling van de terreinprofielen met in het blauw terreinprofiel 1 met een noord-zuid verloop en in het geel terreinprofiel 2 met een west-oost verloop.

Het Tertiair

Volgens de Tertiair geologische kaart worden de Tertiaire lagen ingedeeld bij het Lid van Aalbeke. Lid van Aalbeke. Dit Lid behoort tot de Formatie van Kortrijk en omvat doorgaans een homogene zware, blauwe klei, die 12 tot 15 meter dik kan zijn. Deze klei heeft een mariene oorsprong en werd afgezet tijdens een eerder beperkte en discontinue transgressieve fase. Deze lagen werden afgezet tijdens het Onder-Eoceen.[7]

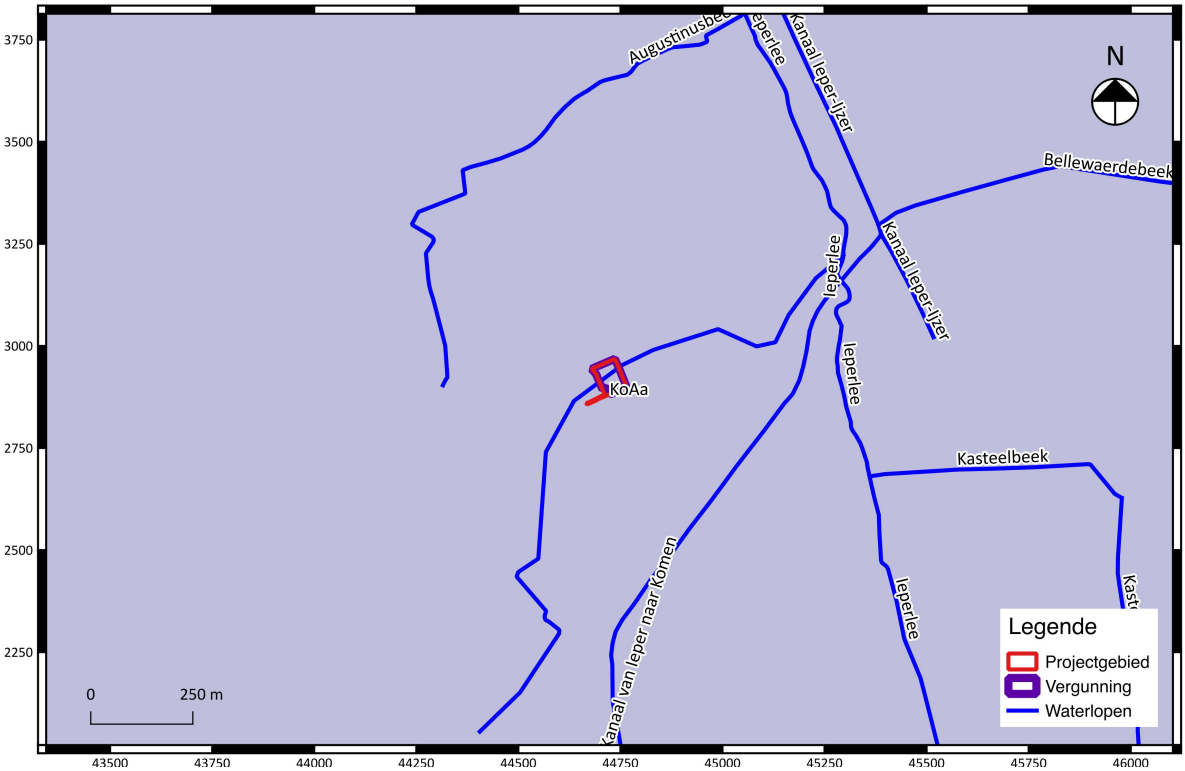

Fig. 1.10: De Tertiair geologische kaart met aanduiding van het project- en vergunningsgebied.

[7] De Geyter, 2001: 31.

Het Quartair

Volgens de Quartair geologische kaart behoort het projectgebied voor het grootste deel tot type 1. Het meest zuidelijke gedeelte van het projectgebied wordt gekenmerkt door type 3. Op ongeveer een halve kilometer ten oosten van het projectgebied worden de quartaire lagen gekenmerkt door type 3a. Voor de volledigheid wordt dit type eveneens verder toegelicht.

Type 1 omvat eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Doorgaans bevat het centrale en noordelijke gedeelte van Vlaanderen zand tot zandleem en het zuidelijke deel silt (ELPw). Er kunnen op deze locatie ook hellingsafzettingen van het Quartair voorkomen (HQ).

Type 3 omvat eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Doorgaans bevat het centrale en noordelijke gedeelte van Vlaanderen zand tot zandleem en het zuidelijke deel silt (ELPw). Er kunnen ook hellingsafzettingen van het Quartair voorkomen (HQ). Onder deze afzettingslaag situeren zich fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) (FLPw).

Type 3a omvat fluviatiele afzettingen (inclusief organo-chemische en perimariene) afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) (FH). Onder deze afzettingen komen dezelfde lagen voor als type 3.

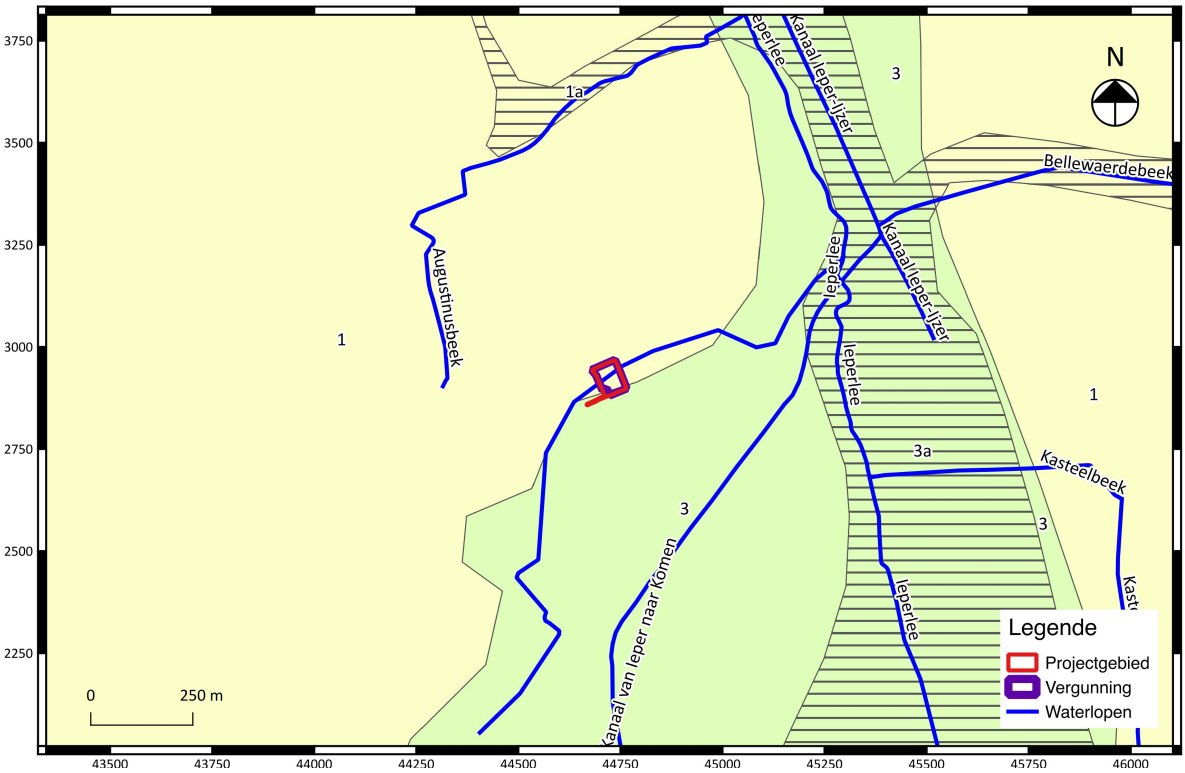

Fig. 1.11: De Quartair geologische kaart met aanduiding van het project- en vergunningsgebied.

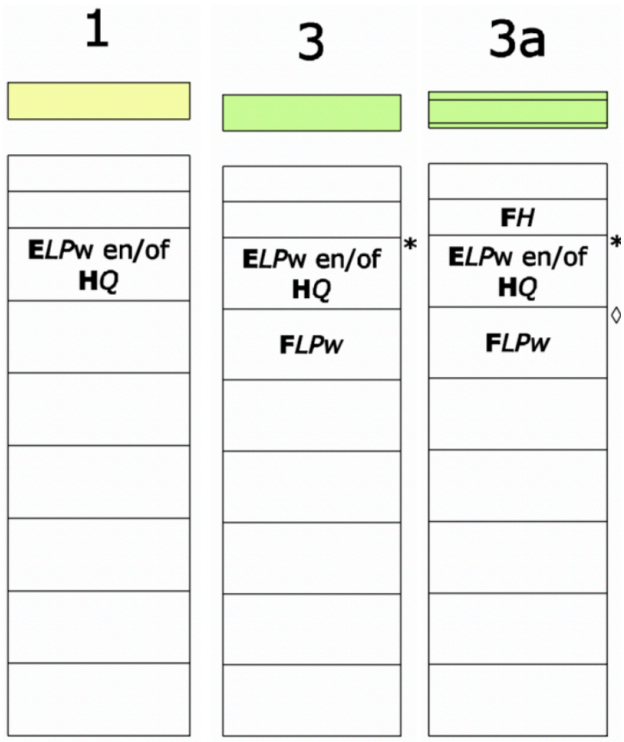

Fig. 1.12: Voorstelling van de quartair geologische types.

De bodemkaart[8]

Op basis van de bodemkaart kan worden geconcludeerd dat de ondergrond ter hoogte van het projectgebied wordt gekenmerkt door een OB- bodemserie. Dit wijst doorgaans op een bebouwde zone. Het is ook mogelijk dat de bodem ter hoogte van het projectgebied nooit werd gekarteerd. Wanneer er naar de ruimere omgeving wordt gekeken, kan worden vastgesteld dat op ongeveer 100 meter ten westen van het onderzoeksgebied het bodemarchief wordt gekenmerkt door een Ldc-bodemserie. Dit is een matig gleyige zandleemgronden met een sterk gevlekte of verbrokkelde textuur B-horizont. Dit zijn doorgaans uitgeloogde bodems.

Op ongeveer een 100 meter ten noorden van het projectgebied worden het bodemarchief gedefinieerd door een Pcc-bodemserie. Dit zijn zwak gleyige, lichte zandleemgronden met een sterk gevlekte of verbrokkelde textuur B-horizont. Ook dit zijn doorgaans uitgeloogde bodems.

De Pcc-bodemserie wordt doorsneden door een Ldp-bodemserie. Deze bodemserie bevindt zich eveneens op 100 meter ten noorden van het projectgebied. Dit zijn matig gleyige zandleembodems met een sterk gevlekte of verbrokkelde textuur B-horizont. Dit zijn ook uitgeloogde bodem.

[8] Van Ranst et. al, 2000

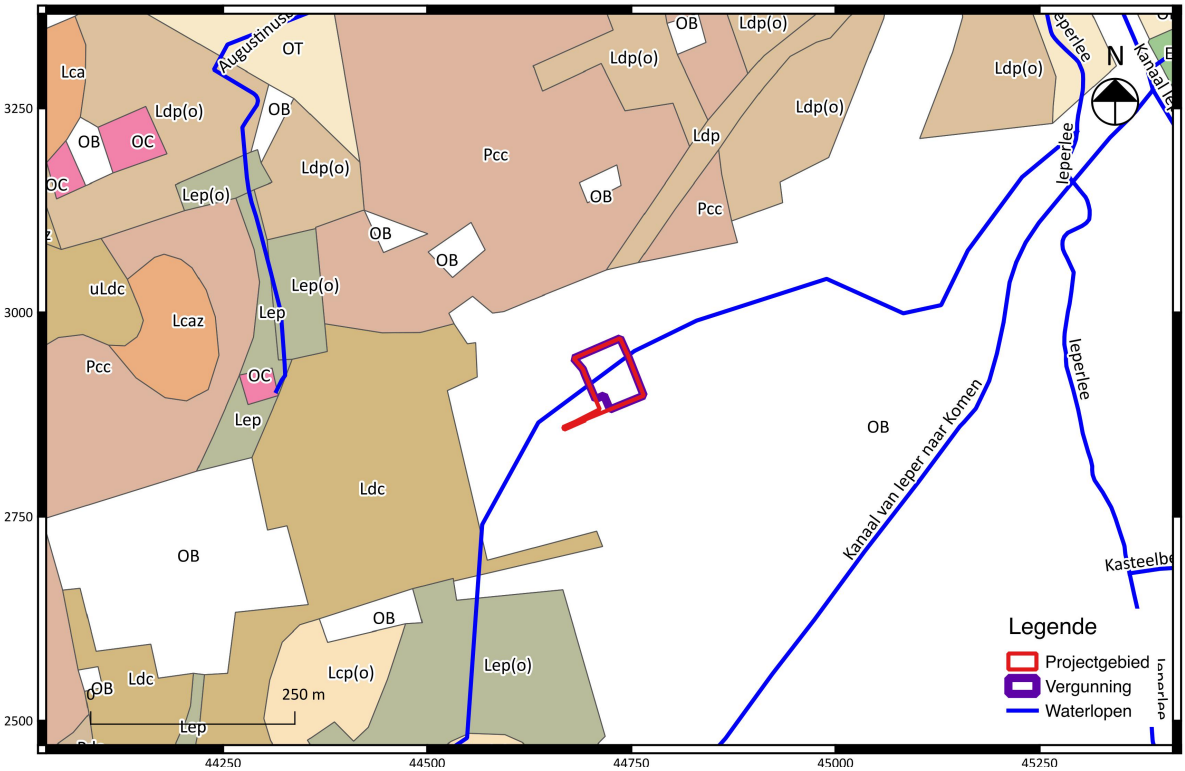

Fig. 1.13: De bodemkaart met aanduiding van de waterlopen en het project- en vergunningsgebied.

1.2.2 De historische beschrijving van het onderzoeksgebied[9]

Algemeen

Een eerste historische vermelding van de stad Ieper gebeurde in 1066 als Iprensis. Het ontstaan van de stad zou vermoedelijk teruggaan op een Karolingische fiscus – een aan de keizer belastingplichtig domein. Een ondersteuning voor deze aanname wordt gevonden in de aanwezigheid van een bedehuis, toegewijd aan Sint-Maarten, de patroonheilige van oude fiscuskerken. Een tweede ondersteuning kan worden gevonden in de aanwezigheid van een Hoveland. Dit is een voor het uitbatingscentrum gelegen gebied. Vandaag de dag heerst het vermoeden dat de huidige Grote Markt uit dit Hoveland is gegroeid. Een tweede verklaring voor het planmatige uitzicht van de stad, ligt in de politiek van graaf Boudewijn V in de 11de eeuw. Steden gesticht onder invloed van deze politiek worden gekenmerkt door een dambordpatroon. Wat voor waar wordt aangenomen is dat de prestedelijke kern werd gevormd door een *castrum*, een *forum* en een kerk, dewelke zich bevonden langsheen een landweg en een rivier. Deze rivier zou de Ieperlee zijn geweest. De Ieperlee werd in het midden van de 11de eeuw aangepast door het graven van een rechte oostelijke arm in opdracht van bovengenoemde graaf Boudewijn V.

[9] https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140005

Bij de aanleg van de vesten (1214-1248) werden bepaalde gedeelten afgezonderd binnen een omwalling. Op deze manier ontstonden er buitenwijken waaronder Onze-Lieve-Vrouw ten Brielen, Sint-Jan, Sint-Michiels en Sint-Kruis. Begin de 14de eeuw zouden deze vier buitenwijken worden opgenomen in een nieuwe verdedigingsstructuur de Uterste Veste. Deze veste bestond uit een 18 meter brede en 2 meter diepe gracht met aan de binnenkant een aarden wal met palissade. Deze zou na het beleg van 1384 en het economische verval worden opgegeven en afgebroken samen met de buitenwijken Sint-Michiles en Sint-Kruis.

Op het einde van de 14de eeuw zou onder invloed van de Bourgondische hertog Fillips de Stoute de start van de bouw van nieuwe vesten van start gaan. Hierbij werd er teruggevallen naar een 13de-eeuws tracé. Deze 'Bourgondische' vesten bestonden uit een stenen stadsmuur, voorzien van torens, poorten en een aarden binnenwal. In de jaren erna zou het belang van Ieper afnemen waarna het een stadje van lokaal belang werd. Zo werden de 15de en 16de eeuw gekenmerkt door een drastische daling van de lakenindustrie en mislukte reconversiepogingen. Dit alles leidde tot een definitief economisch verval van de stad Ieper. Dit werd weerspiegeld in het toenmalige bevolkingsaantal. In de 16de eeuw, meer bepaald in 1566 vond een Beeldenstorm plaats in de stad. In 1578 werd de stad door de Geuzen ingenomen. Het gevolg hiervan is dat de kerk- en kloosterinboedels werden vernield. De Geuzen hebben stappen ondernomen om de bestaande stadsversterkingen te perfectioneren. Dit omvatte de aanleg van ravelijnen ten noordoosten van de stad, met de sloping van de Onze-Lieve-Vrouwe ten Brielen en de Sint-Janskerk als gevolg.

In de 17de en 18de eeuw kreeg Ieper een nieuw strategisch-militair belang. Enerzijds van de Habsburgers en de Oostenrijkse Nederlanden tegen Frankrijk, en later van Frankrijk tegen Spanje en Oostenrijk. In deze periode onderging de stad circa 17 belegeringen en opeenvolgende bezettingen. Zo bezetten de Spanjaarden de stad tot 1678, de Fransen tot 1713, de Oostenrijkers tot 1794 en opnieuw de Fransen tot 1814. Tussen circa 1638-1640 werd het kanaal Ieper-IJzer gegraven. Dit werd gedaan als een poging om de stad te voorzien van een betere aansluiting met het bevaarbare waterwegennet. Dit kanaal werd echter meer voor militaire doeleinden gebruikt. Tijdens het Franse bewind in de periode 1678-1713 werd een verdedigingsgordel om de stad gebouwd naar het ontwerp van Vauban. Onder het Franse bewind in 1794-1814 wordt Ieper hoofdplaats van een arrondissement in het departement van de Leie.

Van 1815-1830 kwam het bestuur van de stad Ieper in handen van het Hollands bewind tot de onafhankelijkheidsverklaring van België in 1830. Tijdens het Hollands bewind werd de Vaubanversterking aangepast als verdediging tegen de Fransen. Het is in deze periode dat er ook verscheidene kazernen en kruitopslagplaatsen werden gebouwd. Deze werden weer ontmanteld vanaf 1853.

De stad Ieper werd tijdens de Eerste Wereldoorlog vrijwel volledig verwoest. De noord-zuid frontlijn vormde een deels om de stad lopende oostelijke bocht – de Ieperboog. Dit was een belangrijke locatie van de stellingoorlog na het stranden van het Duitse offensief. Doorheen de periode van de Eerste Wereldoorlog waren er in totaal drie slagen bij Ieper (1914, 1915 en 1917). De stad werd nooit ingenomen. Na de oorlog was de wederopbouw slechts traag op gang gekomen. Onderstaande kaart (fig. 1.14) geeft een loopgravenkaart van 15 mei 1918 weer. Hierop is af te leiden dat in de buurt of mogelijks doorheen het projectgebied geen loopgraven liepen, maar vermoedelijk wel een gracht waar permanent water instond.

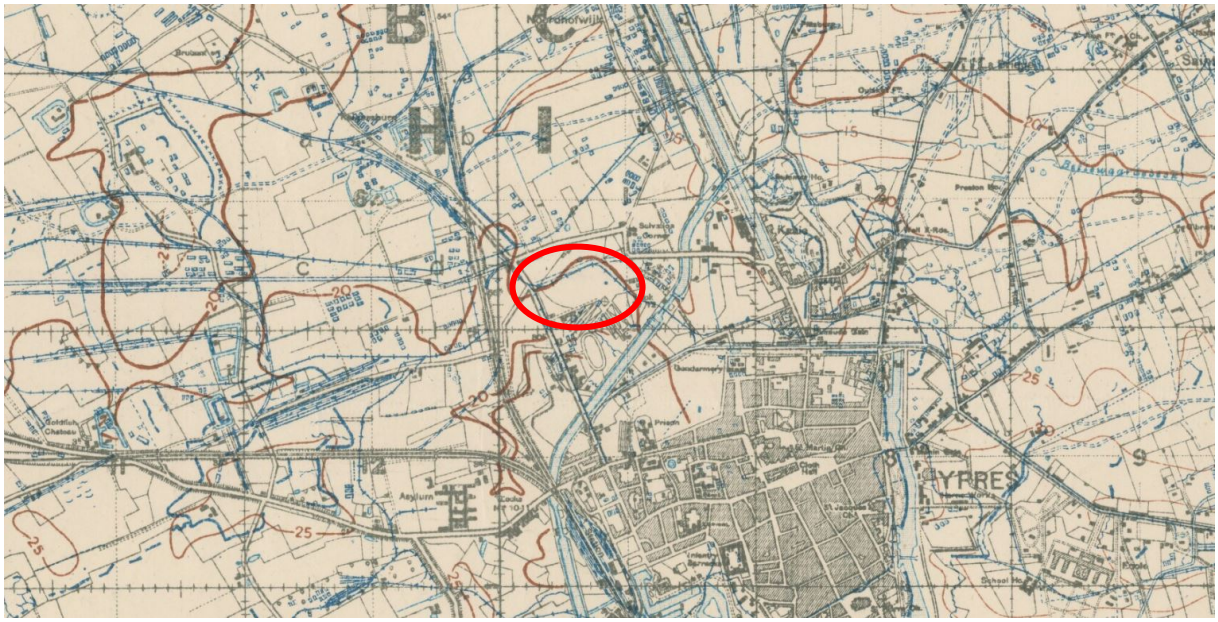

Fig. 1.14: Loopgravenkaart van 18 mei 1918. (bron: National Library of Scotland - Brittish First World War Trench Maps 1915-1918 (https://maps.nls.uk/ww1/trenches/ - geraadpleegd op 30 maart 2020.)).

De cartografische studie

Een vroege kaart waarop de stad Ieper wordt aangeduid is deze van Antonius Sanderus uit de periode 1641-1644. Deze kaart, afkomstig uit de *Flandria Illustrata,* toont het projectgebied buiten de stadskern. Binnen de grenzen van het projectgebied kan er geen bebouwing worden waargenomen. Op deze kaart is tevens niet mogelijk om het verloop van de Uterste Veste te identificeren. Wel kunnen er enkele toegangswegen naar de stad worden onderscheden.

Een tweede kaart uit de 17de eeuw beeldt specifiek het beleg van Ieper van 1383 uit. De kaart zelf is niet uit de desbetreffende periode, maar werd gebaseerd op oude kaarten, die vandaag de dag zijn verdwenen. Deze kaart werd vervaardigd door graveur Guillaume Du Tielt. Opvallend is dat op deze kaart een grotere omwalling dan de stadsversterkingen van Ieper kan worden waargenomen. Dit zou de Uterste Veste kunnen zijn. Het projectgebied werd niet nauwkeurig geprojecteerd op de kaart. Desalniettemin kan op basis van deze kaart worden gesteld dat het projectgebied binnen deze tweede stadsomwalling was gelegen. Op deze kaart is ook een toegangsweg doorheen deze stadsomwalling te zien. Deze weg liep in de onmiddellijke nabijheid van het projectgebied.

Het projectgebied wordt op de Ferrariskaart (1777) ten noorden van de stadsomwalling van Ieper weergegeven. Tussen de stadsomwalling en het projectgebied werd het terrein ingevuld als akkerland. Het projectgebied was dus buiten de stadskern gelegen. Binnen de grenzen van het projectgebied kan er geen bebouwing worden waargenomen. Welk blijkt de zuidelijke grens van het projectgebied samen te vallen met een oude perceelgrens. Het terrein werd gebruikt voor de aanleg van moestuinen. In de ruimere omgeving kunnen er enkele vrijstaande structuren moestuinen, gras- en weilanden worden waargenomen. Ten noorden van het projectgebied verliep een hoofdweg. Ten westen verliep een kleinere landweg.

Een gelijkaardig uitzicht kan worden opgemerkt op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840). Hierop is eveneens geen bebouwing waar te nemen binnen de grenzen van het projectgebied. Wanneer er naar de ruimere omgeving wordt gekeken, kan eenzelfde demografische dichtheid worden opgemerkt. Ook kan worden vastgesteld het stratenpatroon sinds de opmaak van de Ferrariskaart in 1777 grotendeels onveranderd is gebleven. Er kon worden vastgesteld dat het straatje ten westen van het projectgebied verder werd uitgebreid naar noordelijke richting toe. De Poppkaart (1842-1879) vertoont een vergelijkbaar beeld met de Atlas der Buurtwegen. Dezelfde perceelgrenzen, demografische spreiding en stratenpatroon zijn terug te vinden. De topografische kaart Vandermaelen (1846-1854) geeft eveneens een gelijkaardig beeld weer.

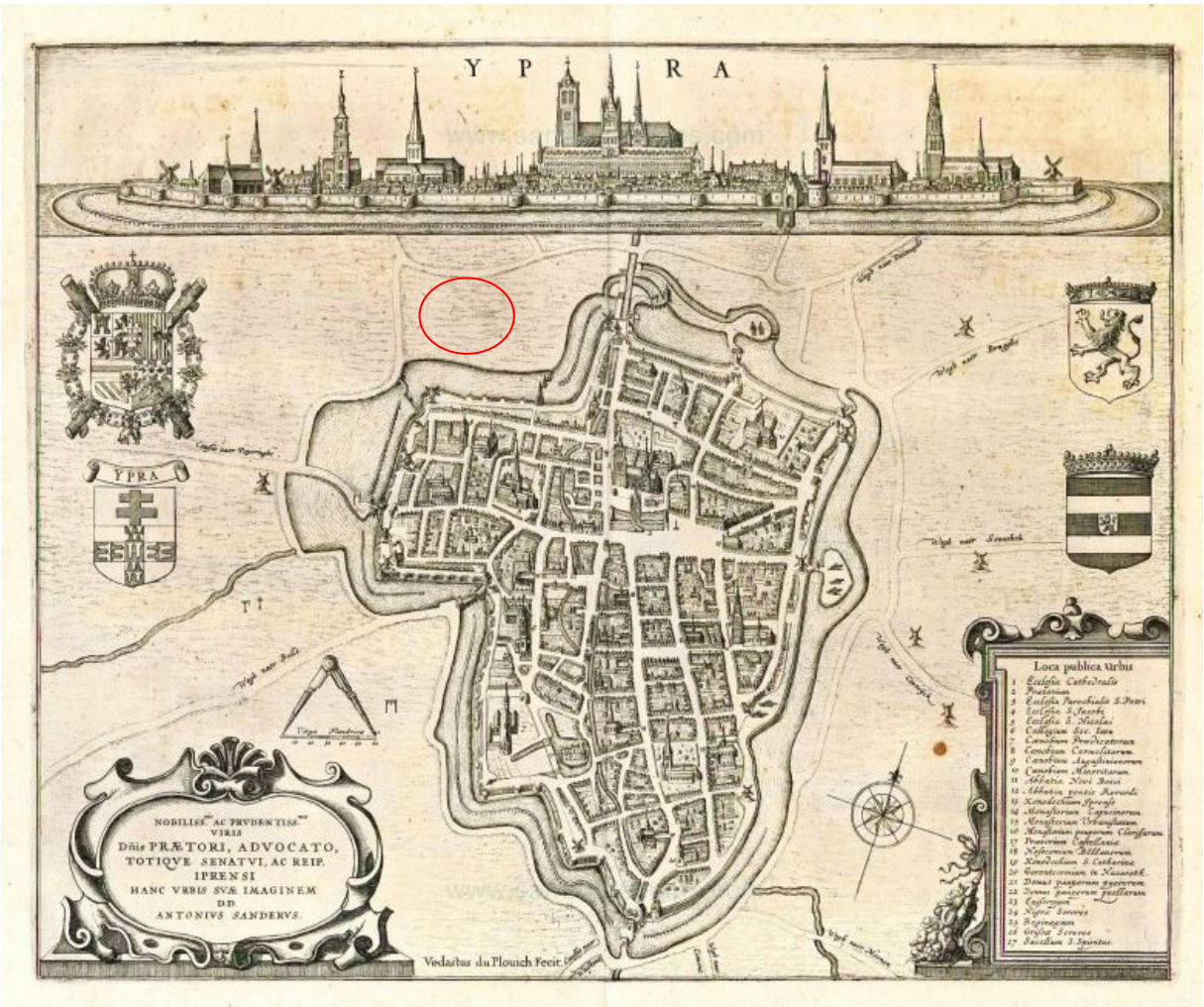

Fig. 1.14: Weergave van de kaart van Ieper uit de *Flandria Illustrata* uit de periode 1641-1644 (Bron: https://www.sanderusmaps.com/our-catalogue/antique-maps/europe/belgium-cities/old-antique-plan-of-ypres-ieper-by-antonius-sanderus-27019 - Geraadpleegd op 20 april 2020).

Fig. 1.15: Weergave van de 17de-eeuwse kaart van het beleg van Ieper in 1383 (Bron: Vanrolleghem, 2006).

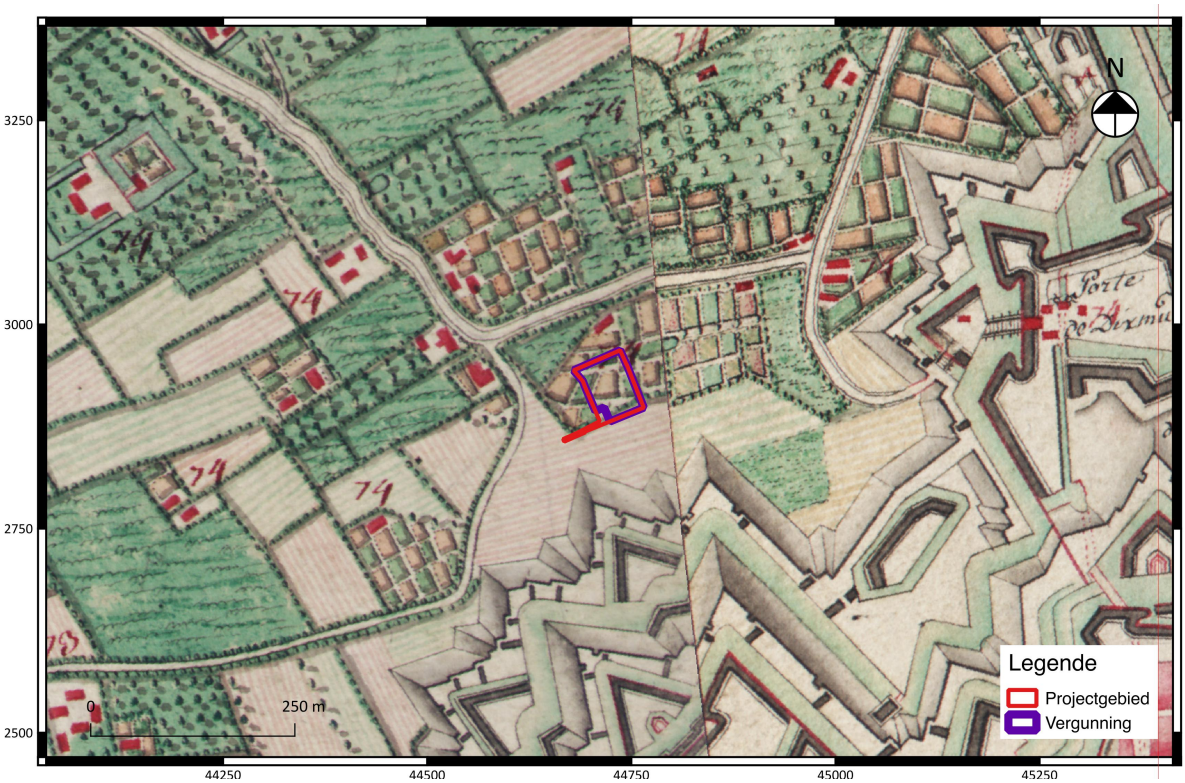

Fig. 1.16: De Ferrariskaart (1777) met weergave van het project- en vergunningsgebied (boven), detailweergave van de Ferrariskaart (onder).

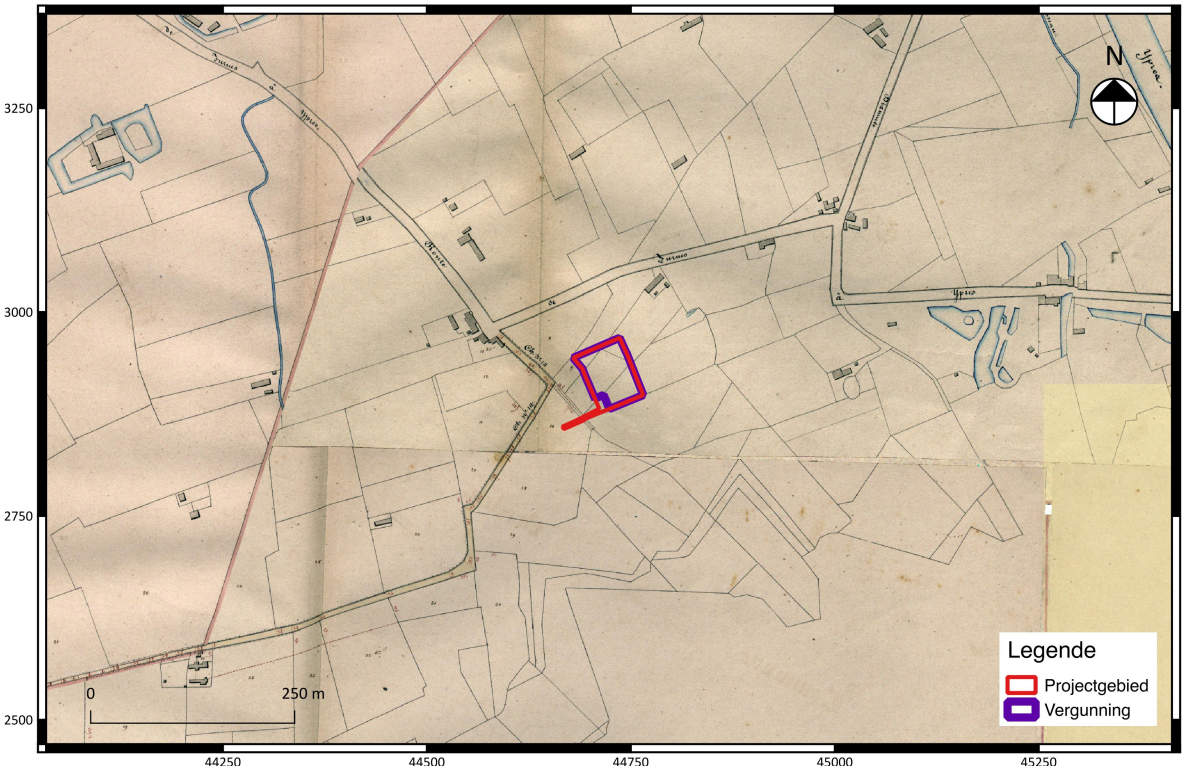

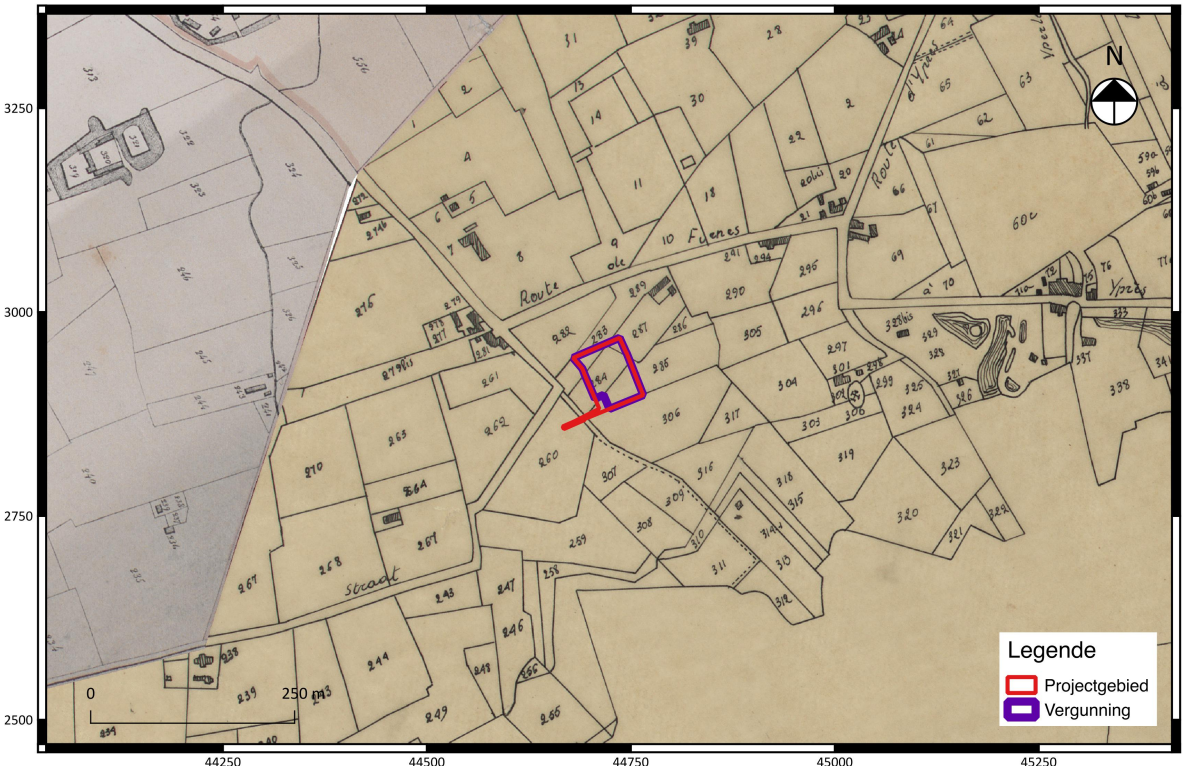

Fig. 1.17: De Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) (boven), De Poppkaart (1842-1879) (onder) met aanduiding van het project- en vergunningsgebied.

Fig. 1.18: De Vandermaelenkaart (1846-1854 met aanduiding van het project- en vergunningsgebied.

Recente landschapsveranderingen op basis van luchtfoto's

De meer recentere ontwikkelingen zijn goed zichtbaar op onderstaande luchtfoto's. Zo toont de luchtfoto uit 1971 enkel een bewoning in het noordelijke deel van het projectgebied. Op deze plaats bevonden zich ook enkele bomen. Het overige gedeelte blijkt onbebouwd te zijn. Enkel het westelijke gedeelte, buiten het vergunningsgebied, lijkt ook een bebouwing te zijn geweest. De moestuinen, zichtbaar op de Ferrariskaart uit 1777, lijken nu niet meer aanwezig te zijn. Wanneer er naar de ruimere omgeving wordt gekeken, kan worden vastgesteld dat de bebouwingsgraad sterk is toegenomen in vergelijking met de bevindingen uit de cartografische studie. De straat, ten westen van het projectgebied, werd verder doorgetrokken en vertoont een gelijkaardig verloop als deze op de Poppkaart uit de periode 1842-1879. De straten ten noorden van het projectgebied vertonen eveneens een gelijkaardig patroon in vergelijking met de Poppkaart.

De bebouwing en begroeiing is ook terug te vinden op de luchtfoto uit de periode 1979-1990. De bebouwing is ook hier beperkt gebleven tot het noordelijke en westelijke deel van het projectgebied. Centraal binnen het vergunningsgebied is nu duidelijk een structuur waar te nemen. Deze was ook aanwezig op de luchtfoto uit 1971. De ruimere omgeving onderging wel enkele veranderingen. Zo werden nieuwe wijken aangelegd ten noorden van het projectgebied.

Wanneer er naar de luchtfoto uit de periode 2005-2007 wordt gekeken, kan worden vastgesteld dat een deel van de bomen in het noordelijke deel van het projectgebied werden gerooid. Het kan ook zijn dat deze werden verplant aangezien er nu begroeiing is waar te nemen aan de noordelijke, oostelijke en zuidelijke zijde van het vergunningsgebied. Op deze foto is de aanwezige bebouwing duidelijk zichtbaar. Zo kan er, net als de voorgaande luchtfoto's in het noordelijke en centrale deel van het projectgebied, structuren worden waargenomen. Het noordelijke deel werd voorzien van een

verharding. Het meest noemenswaardige verschil met de voorgaande luchtfoto's is dat het westelijke gedeelte van het projectgebied werd verhard en voorzien van extra structuren. Wanneer er naar de ruimere omgeving wordt gekeken, kan worden gesteld dat de huidige Steendam, gelegen ten oosten van het projectgebied, in deze periode werd aangelegd. Verder nam de bewoningsgraad verder toe.

Op de luchtfoto uit de periode 2008-2011 zijn er geen noemenswaardige ontwikkelingen binnen de grenzen van het projectgebied waar te nemen. Enkel de centrale bomenrij werd gerooid. Wanneer er naar de ruimere omgeving wordt gekeken, kan worden vastgesteld dat aan de huidige Steendam woningen werden gebouwd. Ook op de luchtfoto uit 2016 zijn er geen veranderingen waar te nemen binnen de grenzen van het projectgebied. Enkel werd tegen de zuidelijke grens van het projectgebied een kleine moestuin aangelegd en werden er tegen de oostelijke grens enkele bomen geplant. Ten zuiden van het projectgebied werd de huidige Steendam verder uitgebreid met een wegenis en woningen. Op de luchtfoto's uit 2018 en 2019 zijn er geen noemenswaardige veranderingen te melden.

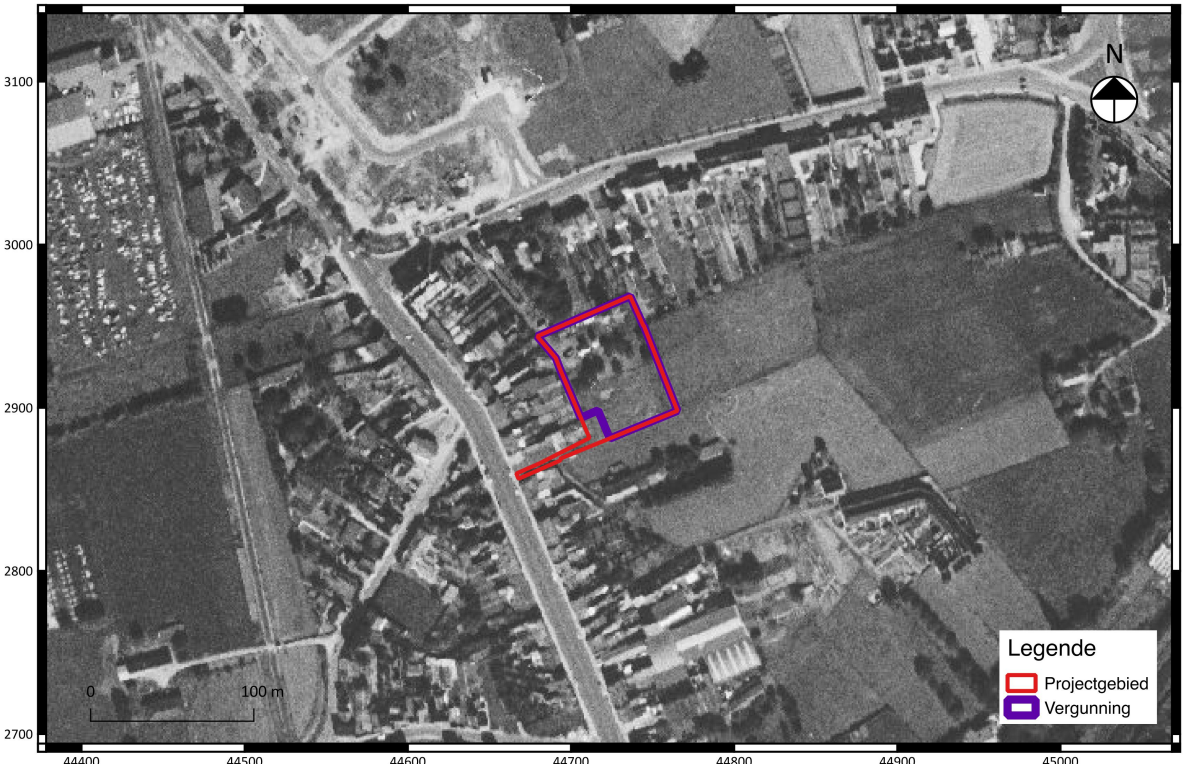

Fig. 1.19: De luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het project- en vergunningsgebied.

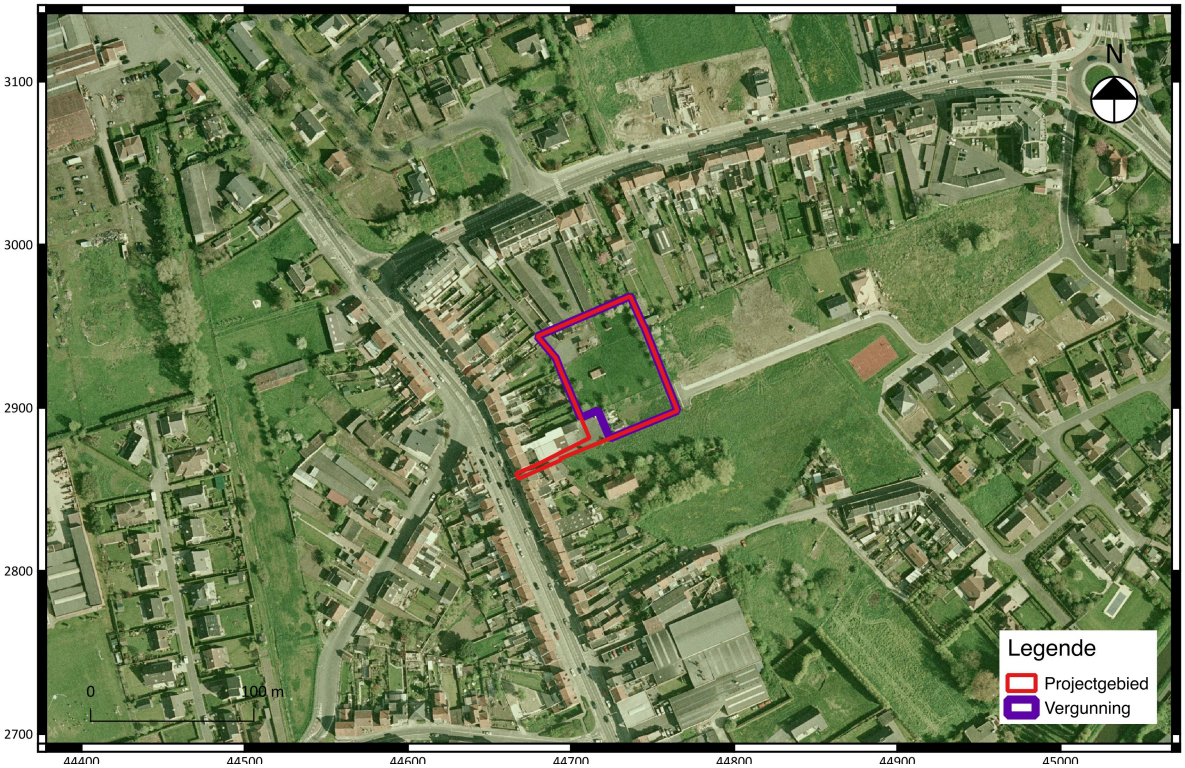

Fig. 1.20: De luchtfoto uit de periode 1979-1990 (boven), de luchtfoto uit 2005-2007 (onder) met aanduiding van het project- en vergunningsgebied.

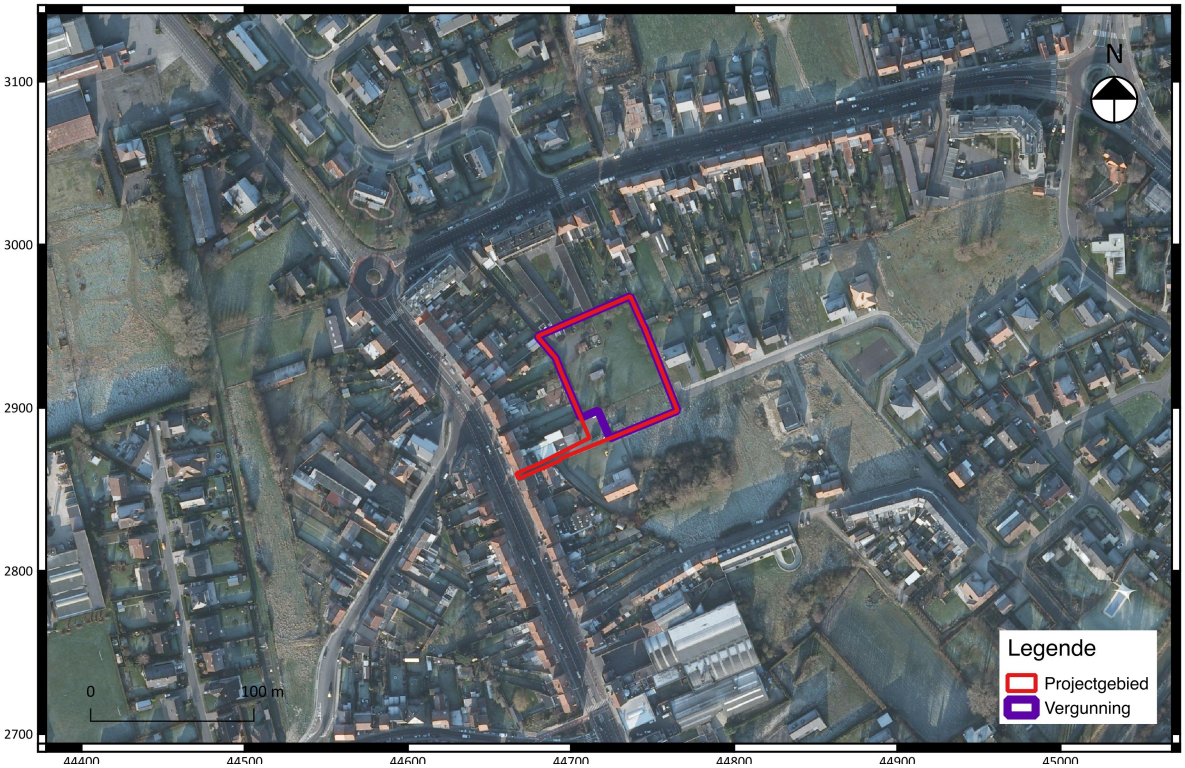

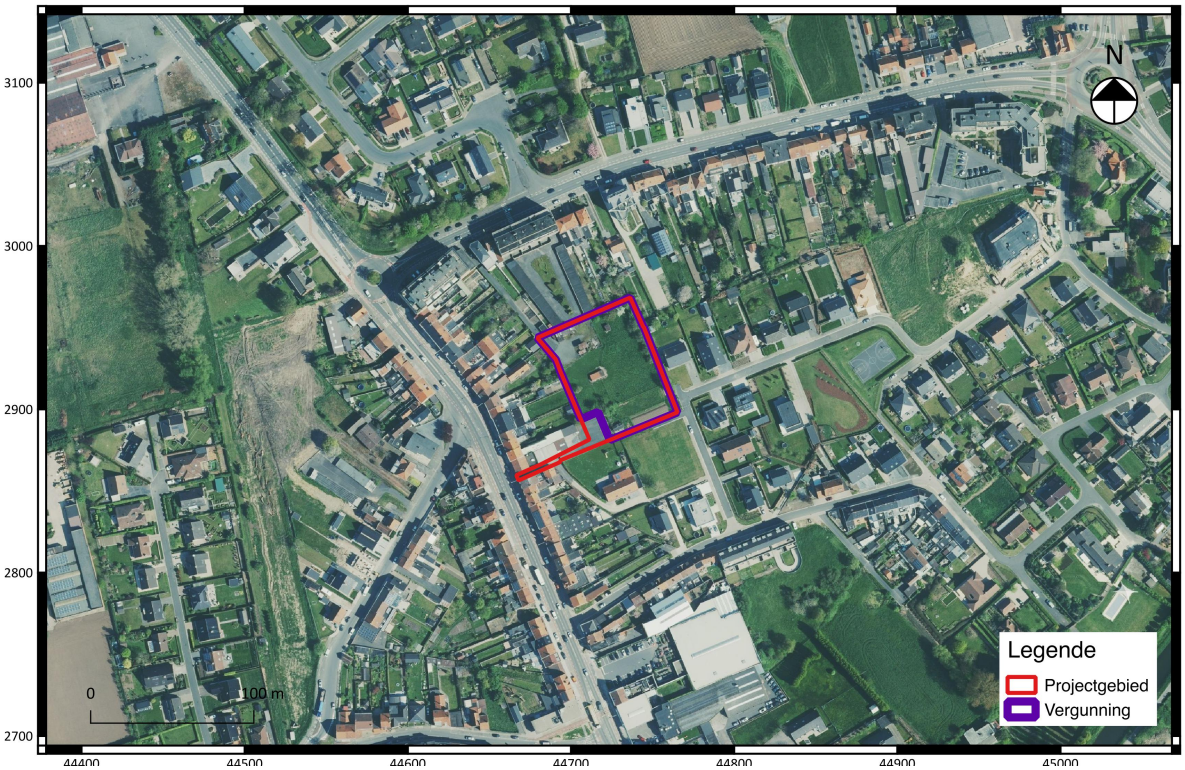

Fig. 1.21: De luchtfoto uit de periode 2008-2011 (boven), de luchtfoto uit 2016 (onder) met aanduiding van het project- en vergunningsgebied.

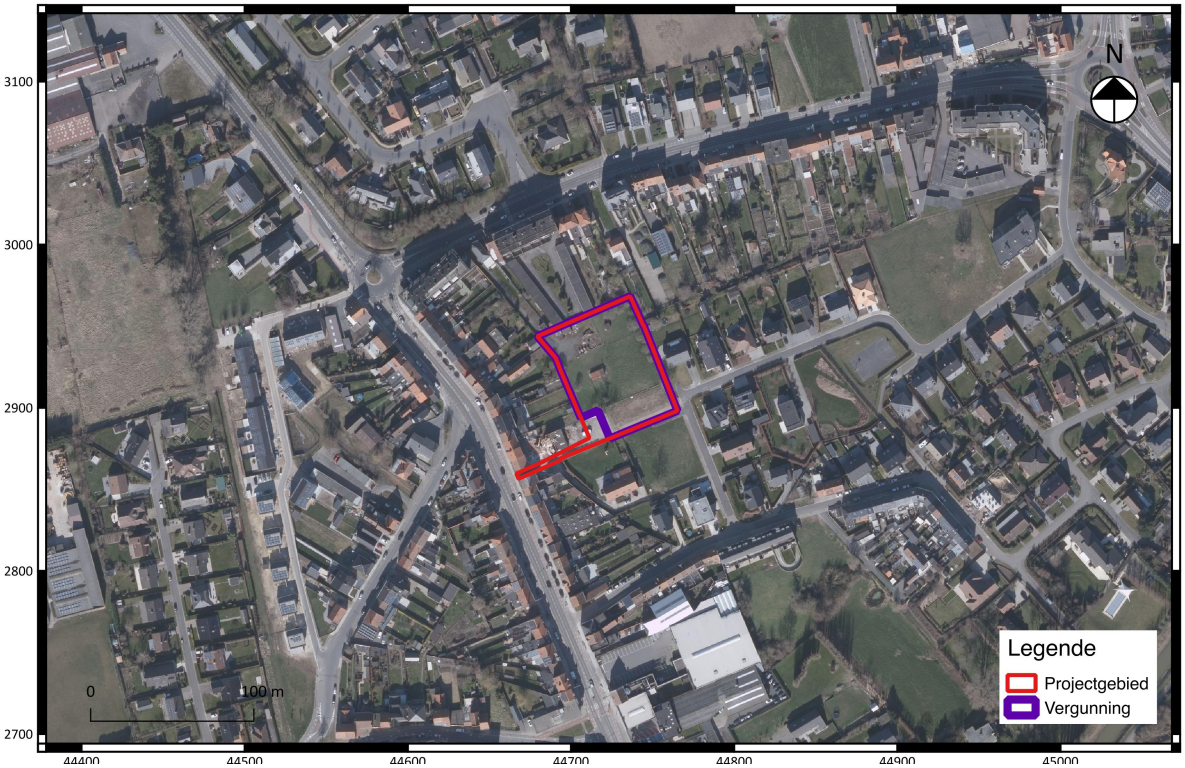

Fig. 1.22: De luchtfoto uit 2018 (boven, de luchtfoto uit 2019 (onder) met aanduiding van het project- en vergunningsgebied.

1.2.3 Het archeologische kader van het projectgebied

Binnen een straal van 1 kilometer rond het projectgebied werden diverse meldingen van uitgevoerd archeologisch opgenomen in de Centraal Archeologische Inventaris (CAI). Deze worden in dit onderdeel, per type onderzoek, apart verder toegelicht. Dit om een beeld te verkrijgen van de resultaten van voorgaande onderzoek. Verder kon worden vastgesteld dat het gebied zich bevindt in een archeologisch vastgestelde zone, namelijk de historische stadskern van Ieper. De zones opgenomen in de inventaris archeologische zones worden geacht een hoog archeologisch potentieel te bevatten. Verder kunnen er ook diverse meldingen van bekrachtigde archeologienota's binnen een straal van 1 kilometer van het projectgebied worden waargenomen. Deze worden in dit onderdeel eveneens verder toegelicht.

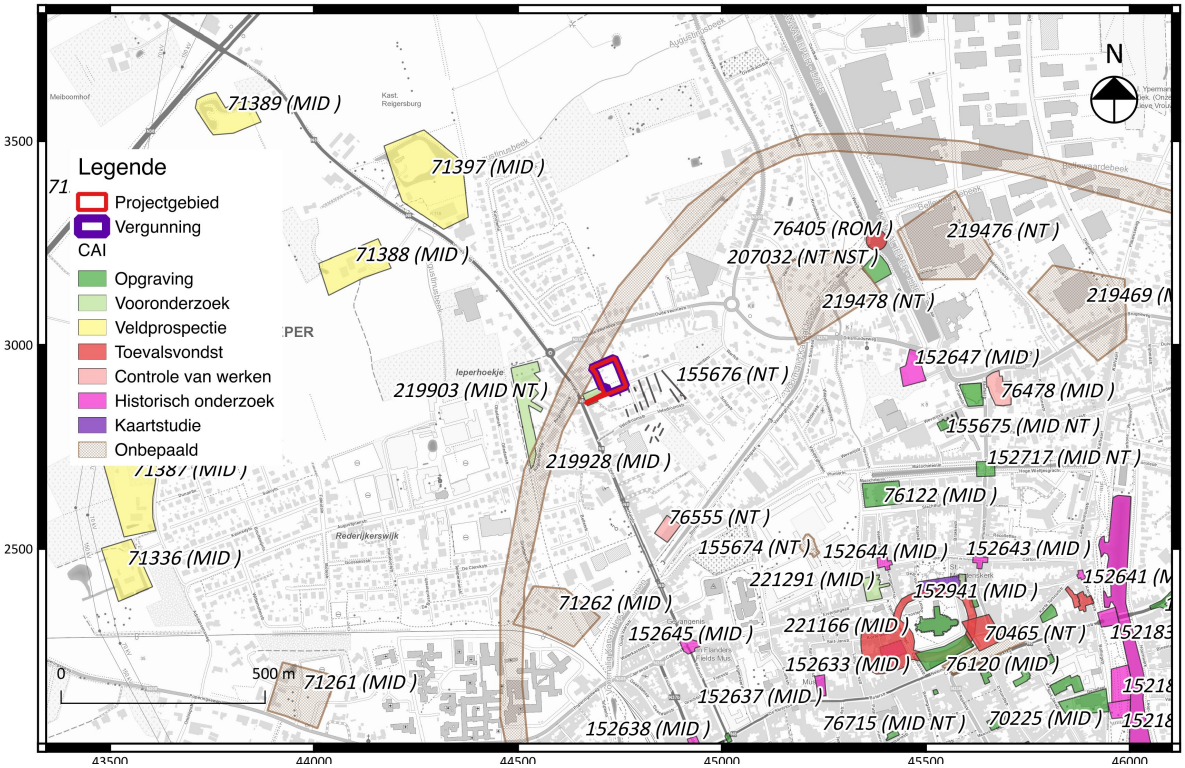

Fig. 1.23: Weergave van de Centraal Archeologische Inventaris.

Opgraving

CAI-locatie 209611, gelegen op ongeveer een kilometer ten zuidoosten van het projectgebied, betreft een opgraving aan de Lakenhalle. Deze opgraving werd uitgevoerd door Monument Vanderkerckhoven nv in 2011. Hierbij werden voornamelijk sporen uit de late middeleeuwen teruggevonden. Onder deze sporen bevond zich een haardvuur met duidelijke brandsporen, verschillende muren in gele bakstenen die de Lakenhalle opsplitste, muren in rode baksteen die de gele baksteen complementeerden of vervingen en een grote hoeveelheid lakenloodjes. Verder werd een centrale uitgraving die te maken had met de bouw van een centrale rij zuilen. Deze uitgraving werd toegeschreven aan de nieuwe tijd. De datering gebeurde op basis van vondsmateriaal en historische bronnen.[10]

[10] Trommelmans, 2012. & https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/209611

CAI-Locatie 76120, gelegen op ongeveer een kilometer ten zuidoosten van het projectgebied, betreft een opgraving uit 1988. Hierbij werden eveneens voornamelijk archeologische waarden uit de late middeleeuwen teruggevonden. Onder deze waarden bevond zich een baksteenfundering van een noord-zuid lopende muur, sporen van het belfort, de westelijke vleugel van de Lakenhalle waarbij er veel schervenmateriaal werd gevonden en ten slotte grondsporen van organische materiaal zoals resten van dieren en planten.[11]

CAI-locatie 70240, gelegen op ongeveer een 900 meter ten zuidoosten van het projectgebied, betreft een opgraving uit 1973. Hierbij werd de kerk uit de volle middeleeuwen opgegraven. Bij deze opgraving werd het graf van graaf Robrecht van Bethune (gestorven in 1322) teruggevonden. Er kon worden vastgesteld dat het 14de-eeuwse graf door Beeldenstormers in 1566 werd verwoest. Het graf werd dan voorzien van een nieuwe zerk. Deze werd op zijn beurt verwoest door in Wereldoorlog I.[12]

CAI-locatie 152941, gelegen op ongeveer een kilometer ten zuidoosten van het projectgebied, betreft een opgraving uit 2010. Hierbij werden archeologische waarden uit de late middeleeuwen gevonden. Het gaat over bewaarde woonniveaus met versierde tegelvloer en verschillende beerputten.[13]

CAI-locatie 76122, gelegen op ongeveer750 meter ten zuidoosten van het projectgebied, betreft een opgraving uit 1988. Hierbij werden uitsluitend archeologische waarden uit de late middeleeuwen gevonden. Concreet werd een sluisconstructie, een kleine aanlegkade en een onderdeel van de oostelijke hoek van de Vaubanversterking. De muurkern bestaat uit een rode baksteen. Aan de binnenzijde van de hoek was als een kazemat ingericht.[14]

CAI-locatie 152717, gelegen op ongeveer 950 meter ten oosten van het projectgebied, betreft een opgraving uit 2011. Deze opgraving kwam naar aanleiding het aantreffen van vondsten bij een controle van werken. Bij deze opgraving werden archeologische waarden uit de late middeleeuwen en de nieuwe tijd gevonden. Concreet gaat het hier om de onderste vulling van de stadsgracht uit de late middeleeuwen en verschillende muren die wellicht kunnen geassocieerd worden met de post middeleeuwse stadsversterking. Verder werden ook nog resten van een brugpijler gevonden. Deze kwam waarschijnlijk van de brug over de stadsgracht.[15]

CAI-locatie 155675, gelegen op ongeveer 800 meter ten oosten van het projectgebied, betreft een opgraving uit 2006. Deze opgraving resulteerde in het aantreffen van archeologische waarden uit de late middeleeuwen. Hierbij werden er verdedigingselementen, een gracht en een vermoedelijke artisanale zone gevonden. Ook werden er waarden uit de nieuwe tijd aangetroffen. Dit omvatte een gebouwplattegrond van een huis uit de 1ste helft van de 17de eeuw.[16]

CAI-locatie 214786, gelegen op ongeveer 850 meter ten oosten van het projectgebied, betreft een opgraving van BAAC Vlaanderen uit 2014. Hierbij werden voornamelijk waarden uit de late middeleeuwen gevonden. Concreet ging het om een aantal paalkuilen, bakstenen structuren en enkele materiële vondsten. Verder werden er tevens sporen uit de volle middeleeuwen gevonden. Dit waren enkele greppels die hoogstwaarschijnlijk in functie stonden van de afwatering. Ten slotte werden er

[11] Termote, 1990. & https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/76120
[12] https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/70240
[13] Decorte, 2011. & https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/152941
[14] Dewilde et.al, 2007 & https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/76122
[15] Bartholomieux, 2017 & https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/152717
[16] Dewilde, 2007 & https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/155675

nog waarden uit de nieuwe tijd teruggevonden. Hierbij zou het gaan om een gracht die waarschijnlijk deel uitmaakte van de Spaanse versterking van de periode 1634-1640.[17]

CAI-locatie 207032, gelegen op ongeveer 700 meter ten noordoosten van het projectgebied, betreft een opgraving van Ruben Willaert uit 2013. Hierbij werden uitsluitend archeologische waarden uit de nieuwe tijd gevonden. Concreet gaat het om sporen van verdedigingselementen, muren, vloeren, baksteenovens en kuilen of grachten. De baksteenovens konden mogelijks in verband worden gebracht met de verdedigingsmuur.[18]

CAI-locatie 219906, gelegen op ongeveer 900 meter ten zuiden van het projectgebied, betreft een opgraving uit 2014. Hierbij werden elementen van het bastion uit de 17de eeuw opgegraven. Concreet gaat het over massieve bakstenen muren die deel uitmaakten van een vijfhoekig bastion. Dit bastion is zichtbaar op de Ferrariskaart. Aan de westzijde zou een gracht hebben gelopen. De kern van één van deze constructies zou teruggaan op het einde van de 14de eeuw. Er werden ook vermoedelijke resten gevonden van een bakstenen brugpijler. Verder werd een gracht uit de late middeleeuwen teruggevonden. Tenslotte werden tussen de versterkingsstructuren enkele resten van volmiddeleeuwse lagen gevonden. Micromorfologisch onderzoek heeft aangetoond dat reeds in deze vroege periode, bewoning was.[19]

Vooronderzoek

CAI-locatie 221291, gelegen op ongeveer 800 meter ten zuidoosten van het projectgebied, betreft een vooronderzoek in de vorm van een proefputten/sleuvenonderzoek naar aanleiding van de plannen voor de realisatie van een nieuwbouwproject. Het onderzoek werd in 2018 uitgevoerd door Ruben Willaert bvba. Bij het onderzoek werden er archeologische waarden gevonden uit de volle middeleeuwen. Concreet gaat dit om gebouwplattegronden van minstens 3 middeleeuwse gebouwen, verspreid over het plangebied. Naast deze sporen werden ook heel wat jongere sporen aangesneden. Op basis hiervan werd geconcludeerd dat de bewoning ingrijpende wijzigingen heeft ondergaan in de 15de en 16de eeuw en de 17de en 18de eeuw. Verder werd er tijdens dit onderzoek verscheidene stukken aardewerk gevonden. Het oudste dateert uit de 12de/ ten laatste vroege 13de eeuw. Daarnaast kwamen ook vondsten uit de 15de – 16de eeuw en de 17de – 18de eeuw voor.[20]

CAI-locatie 219903, gelegen op ongeveer 200 meter ten westen van het projectgebied, betreft een vooronderzoek in de vorm van proefsleuven. Dit onderzoek werd uitgevoerd door Ruben Willaert bvba in 2017. Tijdens het proefsleuvenonderzoek werd de 14de-eeuwse Uterste Veste aangesneden. Dit was een vestigingsgracht uit de late middeleeuwen. Verder werden ook nog een aantal post middeleeuwse grachten aangetroffen die werden geïnterpreteerd als perceel greppels.[21]

CAI-locatie 218363, gelegen tegen het projectgebied, betreft een vooronderzoek in de vorm van proefsleuven. Dit onderzoek werd uitgevoerd in 2017. Hierbij werden er voornamelijk sporen uit de late middeleeuwen aangetroffen. Concreet omvatten deze een gracht van 120 centimeter diep, enkele ophogingslagen en afvalkuilen.[22]

[17] Caus et.al, 2016 & https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/214786
[18] De Gryse, 2014 & https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/207032
[19] Bradt et.al, 2017 & https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/219906
[20] De Gryse, 2018 & https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/221291
[21] Verdegem, 2017 & https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/219903
[22] Apers, 2017 & https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/218363

Veldprospectie

CAI-locatie 71397, gelegen op ongeveer 650 meter ten noordwesten van het projectgebied, betreft een veldprospectie uit 1998 waarbij een site met walgracht uit de late middeleeuwen werd gevonden. Deze site is zichtbaar op de Feraris- en Poppkaart.[23]

CAI-locatie 71388, gelegen op ongeveer 670 meter ten noordwesten van het projectgebied, betreft een veldprospectie uit 1998, waarbij een site met walgracht uit de late middeleeuwen werd aangetroffen. Hierbij was nog een relict van de walgracht in de vorm van een ovalen put zichtbaar. Deze site is zichtbaar op de Ferraris- en Poppkaart.[24]

Toevalsvondst

CAI-locatie 221166, gelegen op ongeveer 900 meter ten zuidoosten van het projectgebied, betreft een toevalsvondst en historisch onderzoek waarbij er gebouwen uit de vroege middeleeuwen werden teruggevonden. Concreet ontstond op deze locatie, in de vroege middeleeuwen, een bewoningskern die geleidelijk aan evolueerde tot een grafelijke nederzetting waarbij een motteheuvel met neerhof werd opgericht. Op het einde van de 11de en de 12de eeuw evolueerde deze motte tot een burgerlijke nederzetting. In de 11de en de 12de eeuw werd deze nederzetting omwald door de Sceuvelsgracht.[25]

CAI-locatie 76405, gelegen op ongeveer 750 meter ten noordoosten van het projectgebied, betreft een toevalsvondst waarbij een Romeinse munt uit de midden-Romeinse tijd werd gevonden. Deze munt werd gevonden bij reinigingswerken aan de samenvloeiing van de gekanaliseerde Ieperlee en Komenvaart.[26]

Historisch onderzoek

CAI-locatie 152633, gelegen op ongeveer 900 meter ten zuidoosten van het projectgebied, betreft een historisch onderzoek uit 1998. Hierbij werd er onderzoek gedaan naar het eerste centrum van bedrijvigheid van de nederzetting.[27]

CAI-locatie 152644, gelegen op ongeveer 800 meter ten zuidwesten van het projectgebied, betreft een historisch onderzoek uit 1998. Hierbij werd een onderzoek uitgevoerd naar de stadspoort uit de late middeleeuwen.[28]

CAI-locatie 152647, gelegen op ongeveer 800 meter ten oosten van het projectgebied, betreft een historisch onderzoek uit 1998. Hierbij werd een onderzoek uitgevoerd naar het begijnhof uit de late middeleeuwen.[29]

[23] Vangheluwe, 1998 & https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/71397
[24] Vangheluwe, 1998 & https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/71388
[25] Van Denhaute, 2018 & https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/221166
[26] https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/76405
[27] https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/152633
[28] https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/152644
[29] https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/152647

CAI-locatie 152645, gelegen op ongeveer 700 meter ten zuiden van het projectgebied, betreft een historisch onderzoek uit 1998. Hierbij werd onderzoek gedaan naar de stadspoort uit de late middeleeuwen.[30]

CAI-locatie 152638, gelegen op ongeveer 900 meter ten zuiden van het projectgebied, betreft een historisch onderzoek uit 1998. Hierbij werd er onderzoek uitgevoerd naar de vroegere Waterpoort uit de late middeleeuwen.[31]

CAI-locatie 152637, gelegen op ongeveer 920 meter ten zuidoosten van het projectgebied, betreft een historisch onderzoek uit 1998. Hierbij werd er onderzoek gedaan naar het kerkgebouw uit de late middeleeuwen.[32]
Onbepaald

CAI-locatie 155674 betreft een archeologisch onderzoek uit 2007 naar de verdedigingselementen uit de nieuwe tijd. Concreet werd er onderzoek gedaan naar de resten van een bastion. Deze resten omvatte twee parallelle muren met ertussen een aarden wal en kazematten. Verdere informatie werd niet in de CAI opgenomen.[33]

CAI-locatie 219476, gelegen op ongeveer 850 meter ten oosten van het projectgebied, betreft een archeologische onderzoek naar verdedigingswerken uit de 17de eeuw. Hierbij werd een studie van de Vandermaelenkaart uitgevoerd, waarbij er specifiek werd gekeken naar drie halfmaanvormige verdedigingswerken die deel uitmaakte van de buitenste verdedigingsgordel.[34]

CAI-locatie 219478, gelegen op ongeveer 550 meter ten noordoosten van het projectgebied, betreft een onderzoek naar de verdedigingselementen. Concreet werd bij dit onderzoek de Vandermaelenkaart bestudeerd voor de analyse van drie halfmaanvormige structuren.[35]

CAI-locatie 219928, gelegen nabij het projectgebied, betreft de tweede stadsomwalling. Deze werd aangelegd na een heropflakkering van de Vlaams-Franse twisten in het begin van de 14de eeuw. De totale lengte van de verdedigingsgordel bedroeg 7,6 kilometer en omsloot een areaal van 500 ha. Na een mislukte Engelse belegering in 1383 werd de buitenste verdedigingsgordel opgegeven en teruggelegd op de 13de-eeuwse omwalling.[36]

CAI-locatie 71262, gelegen op ongeveer 600 meter ten zuiden van het projectgebied, betreft een onderzoek waarbij een site met walgracht uit de late middeleeuwen werd gevonden. Dit onderzoek dateerde van de periode 1842-1879. Verder informatie is niet voorhanden op de CAI.[37]
Controle van werken

[30] https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/152645
[31] https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/152638
[32] https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/152637
[33] Dewilde et.al, 2007 & https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie.be/155674
[34] https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/219476
[35] https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/219478
[36] https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/219928
[37] https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/71262

CAI-locatie 76478 betreft een controle van werken in 1988. Hierbij werden afvalkuilen die vermoedelijk behoorden tot de Sint-Jansparochie uit de late middeleeuwen aangetroffen. Het toenmalig loopvlak bleek volledig te zijn verdwenen ten gevolge van de Eerste Wereldoorlog.[38]

CAI-locatie 155676, gelegen op een tiental meter ten zuidoosten van het projectgebied, betreft een controle van werken waarbij verdediging elementen werden teruggevonden. Concreet ging het hier over resten van de grachten van het hoornwerk van Elverdinge. Deze grachten zouden dateren uit de nieuwe tijd.[39]

CAI-locatie 76555, gelegen op ongeveer 400 meter ten zuiden van het projectgebied, betreft een controle van werken waarbij elementen van de verdedigingslinie werden teruggevonden. Concreet werd hierbij minstens een 50 meter lange bakstenen muur gevonden die aan de stadszijde door een dichte rij van steunberen verstevigd wordt. Dit werd geïnterpreteerd als onderdeel van het hoornwerk van Elverdinge uit de nieuwe tijd.[40]

De bekrachtigde archeologienota's

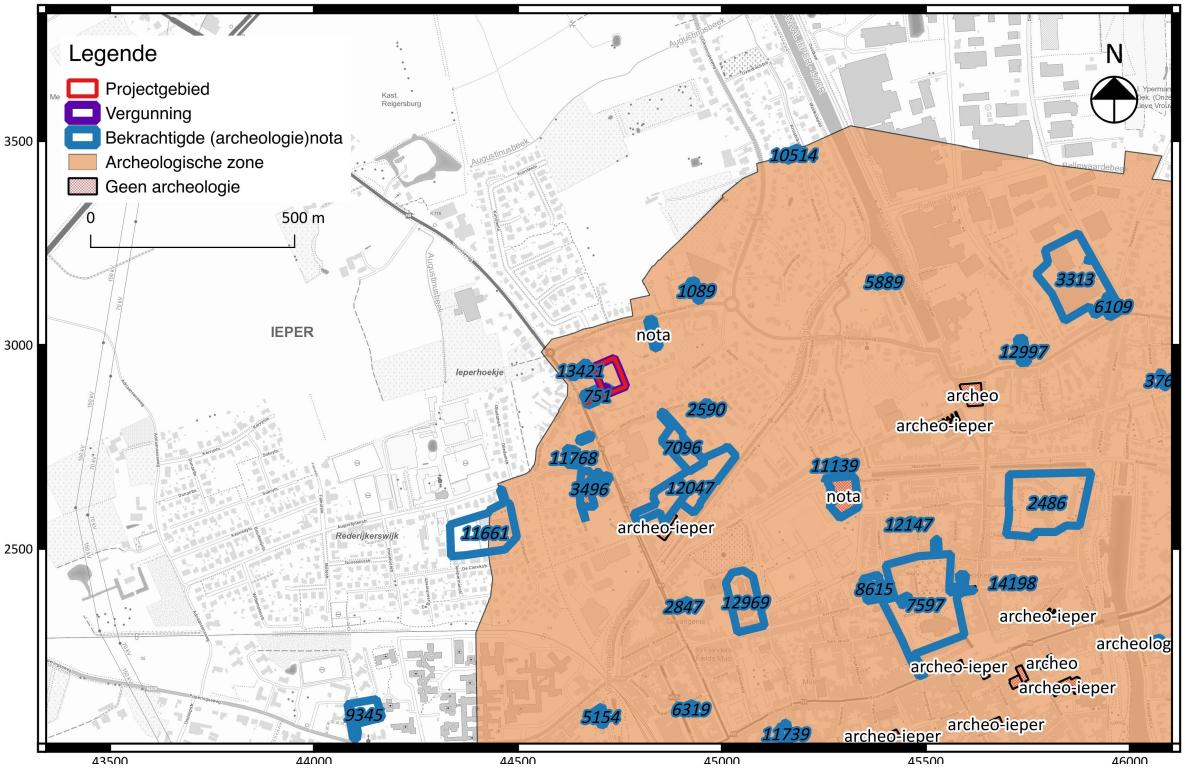

Fig. 1.24: Weergave van de bekrachtigde archeologienota's en de archeologische zone.

Zoals reeds eerder vermeld, situeert het projectgebied zich in een archeologisch vastgestelde zone. Concreet gaat het om de historische stadskern van de stad Ieper.

De bekrachtigde archeologienota ID. 3496, gelegen op ongeveer 300 meter ten zuiden van het projectgebied, betreft een archeologisch vooronderzoek aan de Sportstraat te Ieper. Dit onderzoek

[38] https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/76478
[39] Dewilde et. al, 2007 &https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/155676
[40] Dewilde et. al, 2007 & https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/76555

werd uitgevoerd in mei 2017 door Ruben Willaert bvba. Hierbij werd bevonden dat er aanwijzingen waren dat het archeologisch vlak zich onmiddellijk onder de bouwvoor bevond. Het historisch onderzoek wees uit dat het projectgebied is gelegen tussen de 13de-eeuwse versterking en de 14de-eeuwse defensieve gordel of Uterste Veste. Vanaf de 16de eeuw zouden ter hoogte van het plangebied delen van de post-middeleeuwse vestingwerken opgetrokken. Op basis van een analyse van de Ferrariskaart werd duidelijk dat het terrein in de 2de helft van de 18de eeuw zich bevond ter hoogte van de buitenste Vauban-versterking. Tijdens de Eerste Wereldoorlog kwam de stad Ieper pal op de frontlinie te liggen binnen de Britse sector. Omwille van deze reden werden er resten van deze periode verwacht binnen de grenzen van het projectgebied. Over het algemeen werd een archeologische verwachting opgesteld voor sporen en resten uit de late middeleeuwen, de nieuwe tijd en de Eerste Wereldoorlog.[41]

De bekrachtigde archeologienota ID. 5154, gelegen op 800 meter ten zuiden van het projectgebied, betreft een archeologisch vooronderzoek aan de Tulpenlaan te Ieper. Dit onderzoek werd uitgevoerd in oktober 2017 door Ghent Archaeological Team bvba. De bureaustudie wees uit dat het projectgebied een bewogen geschiedenis doormaakte. Er zijn echter geen bronnen bekend die duiden op het landgebruik van voor de 13de eeuw. In de loop van de 13de eeuw kwam het plangebied binnen de grenzen van de Uterste Veste lengte te liggen. Na een belegering werd deze omwalling vernield en valt het projectbied wederom buiten de versterkte stadskern van Ieper. In de loop van de 17de en 18de eeuw worden verschillende verstevigingswerken op en rond het plangebied opgericht. Midden 19de eeuw zouden ook deze verstevigingen verdwijnen. De gehele zone werd verwoest tijdens de Eerste Wereldoorlog en werd opnieuw opgebouwd in de jaren 1920. Sinds de jaren 1990 is het projectgebied niet meer bebouwd geweest. Op basis van het historisch onderzoek en gezien het feit dat het projectgebied binnen een archeologisch vastgestelde zone is gelegen, zouden archeologische waarden vanaf de late middeleeuwen verwacht kunnen worden. Hierbij werd de kanttekening gemaakt dat archeologische sporen en resten mogelijks vernietigd zijn geweest tijdens de aanleg van de spoorweg en het bijhorende station. Verder kon de impact van de Eerste Wereldoorlog op het bodemarchief niet uitgesloten worden. Omwille van deze lage verwachtingen en de geplande werken die een minimale impact op het bodemarchief zullen hebben, werd er geen vervolgonderzoek geadviseerd.[42]

De bekrachtigde archeologienota ID. 1988, gelegen op ongeveer 900 meter ten zuiden van het projectgebied, betreft een archeologisch vooronderzoek van februari 2017 aan de Sterrestraat te Ieper. Op basis van het bureauonderzoek kon er worden vastgesteld dat er geen verwachting kon worden opgesteld voor periodes ouder dan de middeleeuwen. Vanaf de 11de eeuw kende streek heel wat bedrijvigheid in de vorm van vele kasteeldomeinen. De omgeving van het projectgebied bevond zich tot de 14de eeuw buiten de stadsomwalling en deed waarschijnlijk dienst als landbouwgrond. Vanaf de 14de bevond het projectgebied zich binnen de Uterste Vesten. Tijdens de 17de eeuw situeerde het projectgebied zich steevast buiten de stadskern en mogelijk nabij of op de plaats van de stadsgracht. Tijdens de 18de eeuw lag het plangebied ter hoogte van de vestingwerken, het hoornwerk van Elverdinge. Dit zou het geval blijven tot het midden van de 19de eeuw, wanneer de vestingen worden afgebroken. De huidige bebouwing zou dateren vanaf de 2de helft van de 20ste eeuw. Op basis van deze bevindingen maakt de aanwezigheid van een archeologische site zeer waarschijnlijk. De precieze aard en graad van bewaring kon niet worden afgeleid en kan enkel worden achterhaald door middel van verder onderzoek. Echter de totale oppervlakte van het plangebied werd te klein bevonden (73m²) en de kans dat er enkel heterogene ophogingspaketten aan te treffen zijn, dewelke weinig archeologisch relevant zijn. bijgevolg werd er geen vervolgonderzoek geadviseerd.[43]

[41] De Gryse et. al, 2017
[42] Rozek et. al, 2017
[43] Acke et.al, 2017

De bekrachtigde archeologienota ID. 11661, gelegen op ongeveer 450 meter ten zuidwesten van het projectgebied, betreft een archeologisch vooronderzoek van juli 2019 aan de Griettenstraat te Ieper. Op basis van het bureauonderzoek kon worden afgeleid dat het projectgebied te allen tijde buiten de omwalling van de stad Ieper heeft gelegen. De Ferrariskaart toonde aan dat het plangebied grotendeels in gebruik was als akkerland. In het uiterste oosten van het plangebied zou een gedeelte van de Vauban versterking liggen. Het plangebied zou onbebouwd blijven tot het einde van de 20ste eeuw, waarna een fitnessruimte en enkele tennispleinen worden aangelegd. Landschappelijk gesproken zou het plangebied niet interessant zijn gelegen voor het aantreffen van bewaarde steentijdartefactensites. Indien er zich archeologische sporen bevinden binnen het plangebied werd verwacht dat deze zich zullen manifesteren onmiddellijk onder het maaiveld. Uit controleboringen bleek dat het plangebied reeds ernstig werd geroerd ter hoogte van de tennisvelden en de parkingzone. Bijgevolg werd een lage archeologische verwachting opgesteld voor het aantreffen van sites vanaf het neolithicum tot en met de nieuwste tijd. Er werd geen verder onderzoek geadviseerd.[44]

De bekrachtigde archeologienota ID.: 11786, gelegen op ongeveer 200 meter ten zuidwesten van het projectgebied, betreft een archeologisch vooronderzoek van juli 2019 aan de Sportstraat te Ieper. de bureaustudie wees uit dat het projectgebied in de volle en late middeleeuwen was gelegen buiten de stadsomwalling van Ieper en binnen de Uterste Veste. De cartografische studie wees uit dat het plangebied intensief werd bewoond en bewerkt. Na de slag om Ieper in 1383 worden de buitenwijken vernietigd en verlaten. Het plangebied bevond zich vanaf dan in een ruraal gebied. In de 18de eeuw worden de gronden in de buitenwijken gecultiveerd en neemt de graad van bebouwing gestaag toe. Pas op het einde van de 19de eeuw nam de stadsuitbreiding opnieuw sterk toe. De analyse van de luchtfoto's wees uit dat vanaf 1971 met zekerheid bebouwing is waar te nemen binnen de grenzen van het plangebied. Op basis van bovenstaande uiteenzetting kan in theorie worden gesteld dat archeologische waarden uit de volle en late middeleeuwen te verwachten zijn. Als conclusie werd gesteld dat het onderzoeksterrein een bijzondere archeologische verwachting bevat. Zo worden er zeker restanten van de Vaubanversterking verwacht. Verder vooronderzoek in de vorm van een landschappelijk booronderzoek.[45]

De bekrachtigde archeologienota ID. 7569, gelegen op ongeveer 150 meter ten zuiden van het projectgebied, betreft een archeologisch voornonderzoek van juni 2018 aan de Haiglaan te Ieper. Op basis van de bureaustudie kon worden gesteld dat een trefkans inzake archeologische relicten hoog werd ingeschat. Zo kon een wezenlijke verwachting voor sporensites onmiddellijk onder de teelaarde worden opgesteld. Gezien de zeer beperkte oppervlakte van het plangebied en de geplande bodemingrepen, werd verder onderzoek niet geadviseerd.[46]

De bekrachtigde archeologienota ID.: 751, gelegen ter hoogte van het projectgebied, betreft een archeologisch vooronderzoek van oktober 2016 aan de Haiglaan te Ieper. Op basis van het bureauonderzoek kon worden gesteld dat er geen verwachting kon worden opgesteld voor het aantreffen van archeologische waarden ouder dan de late middeleeuwen. De cartografische studie wees uit dat er pas sprake is van bewoning binnen de grenzen van het projectgebied, vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw. Verder kon niet worden uitgesloten dat een 14de-eeuwse stadsversterking op of in de onmiddellijke omgeving van het plangebied te situeren is. Gezien de beperkte impact van de

[44] Bot, 2019
[45] Swaelens, 2019
[46] De Gryse, 2018

geplande werken op het bodemarchief en de verwachting dat de bestaande bebouwing een nefaste invloed heeft gehad op het bodemarchief, werd geen vervolgonderzoek geadviseerd.[47]

De bekrachtigde archeologienota ID. 13421, gelegen op ongeveer een tiental meter ten westen van het projectgebied, betreft een archeologisch vooronderzoek van januari 2020 aan de Haiglaan 178 te Ieper. ook hier werd er geen archeologische verwachting voor het aantreffen van archeologische waarden van periodes ouder dan de late middeleeuwen. Er worden sporen van de Uterste Veste verwacht. Verder kon er op basis van de Ferrariskaart worden vastgesteld dat het projectgebied een landelijk karakter had en geen bebouwing kende. Deze toestand zou bewaard blijven tot 1925. De aanwezigheid van een archeologische site werd niet onwaarschijnlijk geacht. De geplande werken zullen op bepaalde plaatsen een verstoring teweegbrengen zodat in situ bewaring niet mogelijk zal zijn. Verder vooronderzoek in de vorm van een werfbegeleiding werd geadviseerd.[48]

De bekrachtigde archeologienota ID. 3521, gelegen op ongeveer 150 meter ten noordoosten van het projectgebied, betreft een archeologisch vooronderzoek van mei 2017 aan de Oude Veurnelaan te Ieper. Historisch en cartografisch onderzoek tonen dat het plangebied voor de 13de eeuw is gelegen buiten het historisch stadscentrum van Ieper. Vanaf de 14de eeuw komt het terrein binnen de Uterste Veste te liggen. Verder werd duidelijk dat het plangebied na het opgeven van de buitenste verdedigingsgordel kwam te liggen. Op de Ferrariskaart is te zien dat het terrein werd gebruikt voor de aanleg van moestuinen en dat het buiten de Vaubanversterking is gelegen. Tijdens Wereldoorlog I komt Ieper op het front te liggen. Bijgevolg zijn sporen uit deze periode niet uit te sluiten. Een verwachtingspatroon voor laatmiddeleeuwse relicten en relicten uit de Eerste Wereldoorlog kon worden opgesteld. Een vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven werd geadviseerd.[49]

De bekrachtigde archeologienota ID. 1089, gelegen op ongeveer 320 meter ten noordoosten van het projectgebied, betreft een archeologisch vooronderzoek van december 2016 aan de Oude Veurnelaan te Ieper. Op basis van het bureauonderzoek werd een verwachting vooropgesteld voor het aantreffen van archeologische waarden vanaf de middeleeuwen tot en met de nieuwste tijd. Echter het potentieel op kennisvermeerdering werd als onbestaande ingeschat waardoor een negatief advies voor vervolgonderzoek werd verstrekt. Dit omdat de geplande werken slechts een kleine oppervlakte en beperkte bodemingrepen impliceren.[50]

De bekrachtigde archeologienota ID. 10514, gelegen op ongeveer 715 meter ten noordoosten van het projectgebied, betreft een archeologisch vooronderzoek van maart 2019 aan de Kruisblikstraat te Ieper. Het projectgebied is gelegen in de buitenwijk OLV- Ten Brielen. Deze plaats was in de 12de eeuw een bidplaats. Direct ten oosten stroomt de hedendaagse Ieperlee. Deze waterstroom was belangrijk voor de lakenindustrie. Op basis van de cartografische studie werd ook duidelijk dat het terrein onbebouwd is gebleven. Landschappelijk gesproken kon er een verwachting worden vooropgesteld voor het aantreffen van steentijdvondsten. Een archeologische verwachting voor het aantreffen van sporen en resten vanaf de steentijd tot de Eerste Wereldoorlog werd vooropgesteld. De geplande werken zouden geen noemenswaardige impact hebben op de bewaring van eventuele archeologische waarden in de ondergrond, waarna een negatief advies voor archeologisch vervolgonderzoek werd verstrekt.[51]

[47] Acke et.al, 2016.
[48] Dumalyn et.al, 2020.
[49] De Gryse et.al, 2017.
[50] Vandeplassche, 2016.
[51] Leenknegt et.al, 2019.

De bekrachtigde archeologienota ID. 5908, gelegen op ongeveer 730 meter ten oosten van het projectgebied, betreft een archeologisch vooronderzoek van januari 2018 aan de Westkaai 33 te Ieper. Het projectgebied is gelegen aan de historische stadskern van Ieper en situeert zich binnen de Vaubanversterking. Op de Ferrariskaart is te zien dat het projectgebied zich binnen een vooruitgeschoven deel van de 17de-eeuwse stadsversterkingen situeert. Tijdens een opgraving van 2014, gelegen ten noorden van het projectgebied, werden verschillende steenbakkersovens en muurstructuren gevonden die toebehoorden tot de vestingen. Er wordt een verder verloop van een muurstructuur uit de Hollandse periode binnen het projectgebied verwacht. Verder worden ook sporen uit de Eerste Wereldoorlog verwacht. Op basis van deze bevindingen werd een vervolgonderzoek in de vorm van een werfbegeleiding geadviseerd.[52]

De bekrachtigde archeologienota ID. 11139, gelegen op ongeveer 600 meter ten oosten van het projectgebied, betreft een archeologisch vooronderzoek van mei 2019 aan de Plumerlaan te Ieper. Op basis van de cartografische studie kon worden geconcludeerd dat het projectgebied is gelegen net ten noorden van de historische kern van Ieper, aan de Boezingepoort. Het terrein was gelegen binnen de tweede stadsomwalling of Uterste Veste. Verdere studie van de cartografische bronnen plaatsen het projectgebied ter hoogte van de latere dubbele stadsomwalling die vanaf het einde van de 14de en begin 15de eeuw wordt versterkt met een bakstenen muur. Deze worden in de 19de eeuw stelselmatig afgebroken. Het plangebied blijkt deel te hebben uitgemaakt van een loopgravennetwerk tijdens de Eerste Wereldoorlog. Op basis van deze bevindingen werd een archeologische verwachting vooropgesteld voor het aantreffen van waarden van de laatmiddeleeuwse en vroegmoderne periode. De oppervlakte van het terrein werd te klein geacht voor verder onderzoek, waarna een negatief advies voor vervolgonderzoek werd geadviseerd.[53]

De bekrachtigde archeologienota ID. 4470, gelegen op ongeveer 650 meter ten oosten van het projectgebied, betreft een archeologisch vooronderzoek van augustus 2017 aan het Ieper Minneplein. Op basis van het bureauonderzoek kon worden vastgesteld dat de site zich buiten de middeleeuwse stad bevond en dat ze in de 19de eeuw deel uitmaakte van de vestingwerken rond Ieper. Na de afbraak van de vesten begin 19de eeuw, ontstond een open ruimte die later zou uitgroeien tot het Minneplein. Tijdens de Eerste Wereldoorlog zouden hier barakken hebben gestaan. Vanaf de 2de helft van de 20ste eeuw werd een groot deel van het plein ingedeeld als scholencampus. Er werd uitgegaan van een volledige vernietiging van het bodemarchief ten gevolge van de geplande werken. Er werd verder vervolgonderzoek aangeraden.[54]

De bekrachtigde archeologienota ID. 2590, gelegen op ongeveer 250 meter ten oosten van het projectgebied, betreft een archeologisch vooronderzoek van maart 2017 aan de Velodroomstraat te Ieper. Op basis van het bureauonderzoek kon worden vastgesteld dat er voor de periodes ouder dan de middeleeuwen geen indicatie is betreffende de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Tijdens de volle middeleeuwen was de site buiten de stadsomwalling gelegen. Tijdens de 14de eeuw werd de Uterste Veste gebouwd, de grootste versterking van de stad, waarbij het projectgebied binnen de versterking kwam te liggen. Na de opgave van de Uterste Veste kwam het projectgebied terug buiten de stadsversterking te liggen. Dit is ook het geval in de 17de eeuw bij de Vauban-versterking. Vanaf de beschikbaarheid van betrouwbaar kaartmateriaal tot datum van opmaak van de nota, was het perceel nooit bebouwd geweest. Dit was ook het geval voor de Eerste Wereldoorlog. Gezien de beperkte oppervlakte en de aard van de geplande werken, werd geen verder onderzoek geadviseerd.[55]

[52] De Gryse et.al, 2017.
[53] Willaert, 2019.
[54] Acke et.al, 2017.
[55] Bartholomieux et.al, 2016.

De bekrachtigde archeologienota ID. 7096, gelegen op ongeveer 210 meter ten oosten van het projectgebied, betreft een archeologisch vooronderzoek van april 2018 aan de Velodroomstraat te Ieper. Op basis van het bureauonderzoek werd de verwachting voor laatmiddeleeuwse resten en relicten van de 18de-eeuwse verdedigingswerken opgesteld. Verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven werd aangeraden.[56]

De bekrachtigde archeologienota ID. 12047, gelegen op ongeveer 370 meter ten zuidoosten van het projectgebied, betreft een archeologisch vooronderzoek van april 2019 aan de Haiglaan 64-70 te Ieper. Op basis van het bureauonderzoek werd een verwachting opgesteld voor het aantreffen van laatmiddeleeuwse sporen en resten. De mate van bewaring is afhankelijk van latere verdedigingswerken. Verder werd een verwachting vooropgesteld voor het aantreffen van funderingen en resten van de Vauban-versterking uit de 18de eeuw. Verder onderzoek in de vorm van proefsleuven werd geadviseerd.[57]

De bekrachtigde archeologienota ID. 12969, gelegen op ongeveer 630 ten zuiden van het projectgebied, betreft een archeologisch vooronderzoek van november 2019 aan de gevangenis van Ieper. Op basis van het bureauonderzoek werd een verwachting opgesteld voor het aantreffen van laatmiddeleeuwse sporen en resten. De mate van bewaring is afhankelijk van latere verdedigingswerken. Verder werd een verwachting vooropgesteld voor het aantreffen van funderingen en resten van de Vauban-versterking uit de 18de eeuw. Gezien de verwachting dat de bodem ter hoogte van het gebouw verstoord zou zijn door de huidige bebouwing en de aard van de gaplande werken, werd geen archeologisch vervolgonderzoek geadviseerd.[58]

De bekrachtigde archeologienota ID. 4778, gelegen op ongeveer 580 meter ten zuiden van het projectgebied, betreft een archeologisch proefsleuvenonderzoek van september 2017 aan de Haiglaan 16-18 te Ieper. Bij dit onderzoek werden laatmiddeleeuwse ophogingslagen aangetroffen. Onder deze lagen bevond zich een gracht met een laatmiddeleeuwse vulling. Deze was omwille van zijn verloop (NW-ZO) niet te verbinden met het Hoornwerk van Elverdinge. Deze gracht maakte mogelijks wel deel uit van een laatmiddeleeuwse weg die van de Elverdingepoort naar de nieuwe Elverdingepoort liep. Omwille van het gebrek aan andere vondsten en een beperkt kennispotentieel werd geen vervolgonderzoek geadviseerd.[59]

[56] De Gryse et.al, 2018.
[57] Dumalin et.al, 2019.
[58] Dumalin, 2019.
[59] Apers et.al, 2019.

1.2.4 De archeologische verwachting (datering en interpretatie) van het onderzochte gebied

Het plangebied is gelegen aan de Steendam in de gemeente Ieper, in de provincie West-Vlaanderen. Het projectgebied is gelegen op een licht afhellend terrein (ZW-NO) op een hoogte tussen 21,2 en 25 meter TAW. De bodem ter hoogte van het projectgebied is momenteel niet gekend. Wanneer naar de ruimere omgeving werd gekeken, kon worden geconcludeerd dat deze werd gekenmerkt door zandleembodems. Deze bodem zal hoogstwaarschijnlijk ook voorkomen ter hoogte van het projectgebied.

Wanneer naar een straal van 1 kilometer rond het projectgebied wordt gekeken, kon worden vastgesteld dat er reeds verschillende meldingen van archeologisch onderzoek werd opgenomen in de Centraal Archeologische Inventaris (CAI). De datering van de vondsten uit deze onderzoeken liggen tussen de volle middeleeuwen tot en met de Eerste Wereldoorlog.
Concreet zijn er aanwijzingen dat er mogelijk resten van de Uterste Veste uit de 14de eeuw kunnen worden verwacht. In 2016 werd er namelijk een archeologienota opgesteld met een gedeeltelijke overlapping met het huidige projectgebied. Hoewel werd geoordeeld dat de aard van de geplande werken geen noemenswaardige impact op het bodemarchief gingen hebben, werd wel een theoretische verwachting vooropgesteld voor het aantreffen van de 14de-eeuwse verdedigingsstructuur De Uterste Veste. Er werd geconcludeerd dat er geen sporen en resten ouder dan de late middeleeuwen konden worden verwacht. Verder wees de historische studie uit dat tijdens de Eerste Wereldoorlog het terrein binnen een logistieke zone kwam te liggen. Op CAI-locatie 219903, gelegen op ongeveer 200 meter ten westen van het projectgebied, werd bij een proefsleuvenonderzoek effectief de 14de-eeuwse Uterste Veste aangetroffen. Verder werden ook nog een aantal postmiddeleeuwse grachten aangetroffen die werden geïnterpreteerd als perceelgreppels.[60] Eveneens vlakbij het projectgebied (CAI-locatie 155676, een tiental meter ten zuidoosten ervan), werden bij een controle van werken resten aangetroffen van de grachten van het hoornwerk van Elverdinge, onderdeel van de verdediging uitgewerkt volgens de plannen van Vauban. Tevens niet onaannemelijk is het feit dat er resten worden aangetroffen die terug te brengen zijn tot de Eerste Wereldoorlog.

De historische studie wees uit dat het projectgebied op de rand van de grootste stadsomwalling uit de 14de eeuw, meer bepaald de Uterste Veste. Eventuele sporen van deze veste worden verwacht in het meest noordwestelijke punt van het vergunningsgebied. Verder kon, op basis van de cartografische studie worden geconcludeerd dat het projectgebied buiten de stadsversterkingen was gelegen en dat het terrein werd gebruikt voor de aanleg van moestuinen (Ferrariskaart 1777). Er kon geen bebouwing worden waargenomen. Een eerste bebouwing is pas zichtbaar op de luchtfoto van 1971. Gezien het feit dat Ieper gedurende de Eerste Wereldoorlog op het front lag, maakt dat de kans dat er sporen en resten uit deze periode worden gevonden, reëel is. De loopgravenkaart van 18 mei 1918 toont geen loopgraaf doorheen het projectgebied.

Landschappelijk kan er worden gesteld dat het projectgebied niet is gelegen in een zogenaamde gradiëntzone voor het aantreffen van steentijdartefactensites. Er ligt enkel een allicht kunstmatig aangelegde beek dicht bij het projectgebied en er is geen afdekking volgens de quartairgeologische kaart. Vanaf de Ferrariskaart is ook een grote antropogene impact op de bovengrond van de bodem waar te nemen (moestuinen/landbouw). De CAI geeft ook geen melding voor archeologische waarden uit deze periode. Bijgevolg wordt een zeer lage verwachting vooropgesteld voor het aantreffen van steentijdresten. De CAI, alsook het uitgevoerde archeologische onderzoek geven tevens geen notie van vondsten uit de metaaltijden. Bijgevolg kan ook voor deze periode een lage verwachting worden

[60] Verdegem, 2017 & https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/219903

voorgesteld. De CAI geeft melding van een enkele vondst uit de Romeinse periode. Deze vondst bevond zich echter niet in situ waardoor ook voor de Romeinse periode een betrekkelijk lage verwachting wordt opgesteld. De historische studie alsook de analyse van de CAI en het uitgevoerde onderzoek tonen pas archeologische waarden vanaf de volle middeleeuwen. Bijgevolg kan op basis van deze bevindingen een archeologische verwachting worden vooropgesteld voor het aantreffen van sporen vanaf de volle middeleeuwen tot de Eerste Wereldoorlog. Gezien de ligging van het projectgebied en de concreet aangetroffen resten in de nabije omgeving kan een verhoogde verwachting worden vooropgesteld voor het aantreffen van restanten van de Uterste Veste enerzijds en van het hoornwerk van Elverdinge anderzijds. Op basis van dit bureauonderzoek kon de waarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site niet afdoende worden aangetoond. Bijgevolg is verder archeologisch onderzoek noodzakelijk.

1.2.5 De synthese en beantwoording van de onderzoeksvragen

Het plangebied is gelegen in de gemeente Ieper, in de provincie West-Vlaanderen. Op basis van het bureauonderzoek kon worden vastgesteld dat er een archeologische verwachting kon worden vooropgesteld voor het aantreffen van archeologische waarden vanaf de volle middeleeuwen tot de Eerste Wereldoorlog. Voor de periodes vroeger dan de volle middeleeuwen werd eerder een lagere archeologische verwachting opgesteld. Gezien het feit dat de geplande werken de realisatie van 9 woningen en de aanleg van een nieuwe wegenis omvatten, kan van een vernietiging van eventueel archeologische waarden in de ondergrond worden gesproken. Verder kon worden vastgesteld dat de aanwezige structuren dateren van de 20ste eeuw. Er kan worden geconcludeerd dat de bodem ter hoogte van deze structuren mogelijk verstoord zal zijn. Het overige gedeelte van het projectgebied lijkt doorheen de jaren onaangeroerd gebleven, wel was het volgens de weergave op de Ferrariskaart in die periode als moestuin in gebruik.

Kan de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende worden gestaafd?

Op basis van het bureauonderzoek kon de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site niet afdoende worden gestaafd. Zo wees de studie uit dat, ter hoogte van het projectgebied archeologische waarden vanaf de volle middeleeuwen tot de Eerste Wereldoorlog kunnen voorkomen.

Zijn er archeologisch relevante sites aanwezig?

Er is reden om aan te nemen dat er zich restanten van de Uterste Veste, de 14de-eeuwse verdedigingsstructuur van Ieper. Het is zo dat het exacte verloop van deze structuur niet is geweten. Wanneer deze tijdens de werken wordt aangetroffen, draagt dit bij tot een begrip van het verloop van deze verdedigingsstructuur. Ook kunnen er resten van het hoornwerk van Elverdinge worden gevonden.

Moeten er bijkomende maatregelen worden genomen omwille van eventueel aanwezige sites?

Niet van toepassing.

Maak een plan van aanpak voor een eventueel vervolgonderzoek.

Zie hoofdstuk 2: Het programma van maatregelen.

Wat is het wetenschappelijk potentieel van een aanwezige site?

In de nabije omgeving, binnen een straal van een kilometer, werd reeds betrekkelijk veel archeologisch onderzoek uitgevoerd. Reden voor dit aantal is dat het projectgebied zich bevindt in de historische stadskern van Ieper. Dit is namelijk een archeologisch vastgestelde zone. Zoals reeds vermeld bestaat de kans om bij vervolgonderzoek de 14de-eeuwse Uterste Veste aan te snijden. Indien dit gebeurt draagt dit bij tot een verhoging van de kennis over de exacte ligging deze verdedigingsstructuur. Tijdens dit onderzoek kunnen ook resten van het hoornwerk van Elverdinge worden aangetroffen.

Kunnen er maatregelen worden voorgesteld voor een eventueel behoud in situ van een aanwezige archeologische site? Hoe kunnen deze maatregelen worden afgedwongen of gecontroleerd?

De geplande werken omvatten de bouw van 9 woningen en de aanleg van een nieuwe wegenis. Deze werken betekenen de sloop van de reeds aanwezige structuren, het rooien van een aantal bomen en het verwijderen van de bestaande verhardingen. Ook de oude afsluitingen van de percelen worden verwijderd. Het niet laten doorgaan van de werken is dus geen optie.

Gezien de aanwijzingen voor het aantreffen van archeologische waarden vanaf de volle middeleeuwen tot de Eerste Wereldoorlog wordt een archeologisch vervolgonderzoek aangeraden in de vorm van proefsleuven. Hierbij wordt een verhoogde verwachting vooropgesteld voor het aantreffen van restanten van de Uterste Veste en mogelijk van het hoornwerk van Elverdinge.

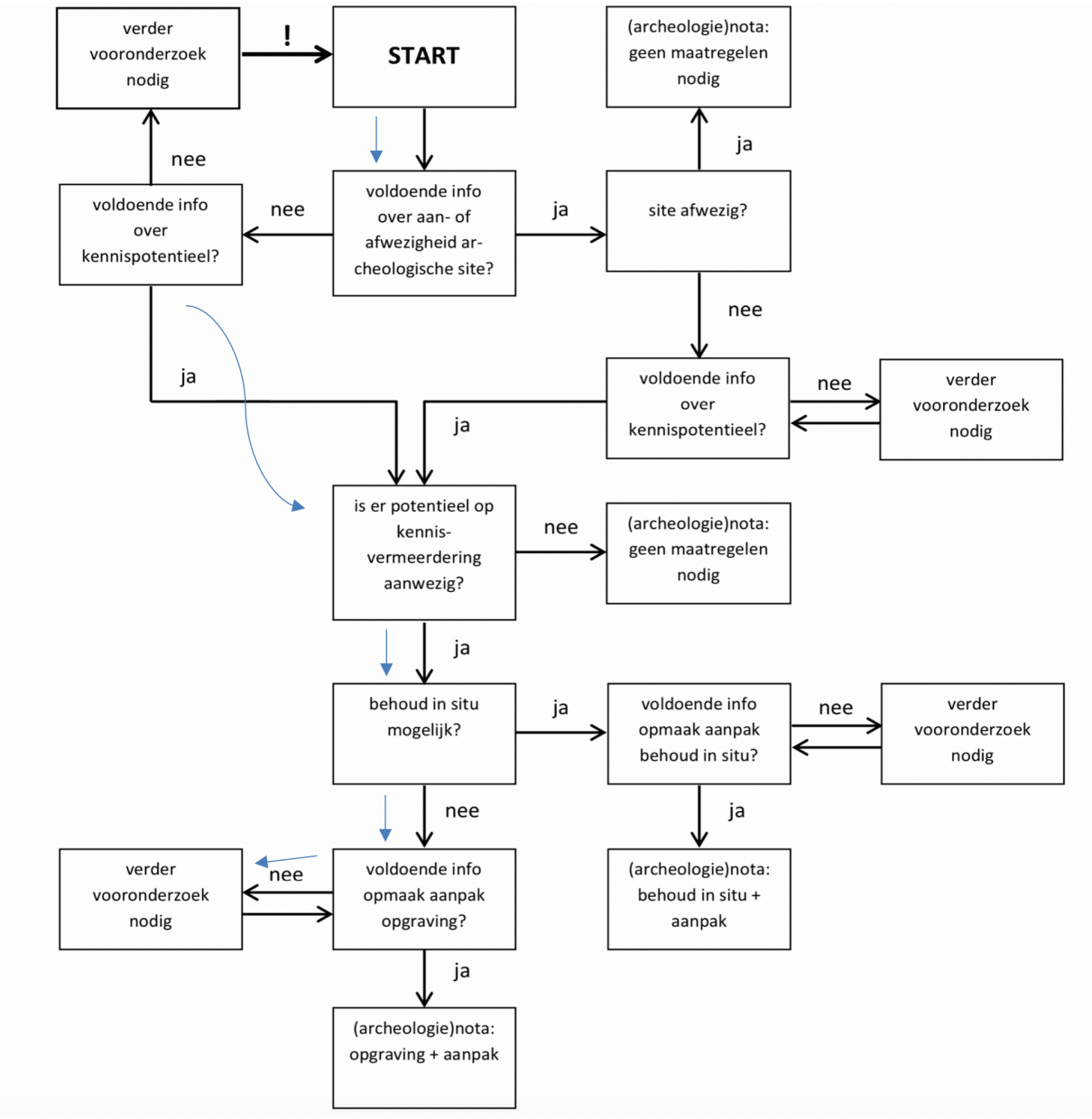

Fig. 1.25: De beslissingsboom bij afweging over de noodzaak tot verder vooronderzoek (bron: Code van Goede Praktijk voor Archeologie en Metaaldetectie 4.0, Fig. 3).

Bibliografie

Literatuur

- Acke, B., Bartholomieux, B., Mestdagh, B. 2016: *Archeologienota – Ieper Haiglaan (prov. West-Vlaanderen) – Verslag van Resultaten: Bureauonderzoek*. Monument Vandekerckhove nv, Ingelmunster.
- Acke, B., Bracke, B., Van Quaethem, K. 2017: *Archeologienota Ieper Minneplein*. Acke & Bracke bvba, Zelzate.
- Apers, T., Gallo, M. 2017: *NOTA Ieper Haiglaan 16 (prov. West-Vlaanderen) verslag van resultaten. Proefputtenonderzoek.* Monument Vanderkerckhove, Ingelmunster.
- Bartholomieux, B. 2017: *Archeologische opgraving Ieper – Diksmuidestraat (prov. West-Vlaanderen).* Monument Vanderkerckhove nv, Ingelmunster.
- Bartholomieux, B., Galloo, M. 2016: *Ieper Velodroomstraat 19 (prov. West-Vlaanderen)*. Monument Vandekerckhove nv, Ingelmunster.
- Bartholomieux, B., Galloo, M., Acke, B. 2017: *Ieper Sterrestraat 3 (prov. West-Vlaanderen)*. Monument Vandekerckhove nv, Ingelmunster.
- Bot, B. 2019: *Ieper Griettenstraat – archeologienota bureauonderzoek verslag van resultaten.* Bart Bot, Ledeberg.
- Bradt, T., Bot, B. 2017: *Archeologische opgraving Ieper René Colaertplein (prov. West-Vlaanderen) basisrapport.* Monument Vanderkerckhove nv, Ingelmunster.
- Claus, A., Vanoverbeke, R. 2016: *Archeologische opgraving Ieper-Polenlaan*. BAAC Vlaanderen bvba, Gent.
- Decorte, J. 2011: *Werkingsverslag 2010.* CO7 Archeo7, Poperinge.
- Dewilde, M., Wyffels, F. 2007: *Vauban in Ieper (W.Vl.).* Archaeologica Mediaevalis 30.
- De Wilde, M., Wyffels, F. 2007: *Ieper-Kattenkerkhof: enkele archeologische waarnemingen (W.Vl.).* Archaeologia Mediaevalis 30.
- De Geyter, G. 2001: *Toelichtingen bij de geologische kaart van België – Kaartblad 27-28-36 – Proven-Ieper-Ploegsteert.* Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Economie, Brussel.
- De Gryse, J., Boncquet, T. 2014: *Vestigingsmuren en baksteenovens langs de westkaai (Ieper)*. Ruben Willaert bvba, Sysele.
- De Gryse, J. 2018: *Ieper, Elverdingestraat 2-4 Ieper (West-Vlaanderen). Resultaten van het vooronderzoek met ingreep in de bodem.* Ruben Willaert bvba, Brussel.
- De Gryse, J., Thys, C., Van Goidsenhoven, W., De Tollenaere, J., Willaert, A. 2017: *Westkaai 33 (Ieper, West-Vlaanderen).* Ruben Willaert bvba, Ingelmunster.
- De Gryse, J., Thys, C., Van Goidsenhoven, W., De Tollenaere, J., Willaert, A. 2017: *Sportstraat (Ieper, West-Vlaanderen)*. Ruben Willaert bvba, Brugge.
- De Gryse, J., Thys, C., Van Goidsenhoven, W., De Tollenaere, J., Willaert, A. 2017: *Oude Veurnelaan (Ieper, West-Vlaanderen)*. Ruben Willaert bvba, Brugge.
- De Gryse, J., Thys, C., Van Goidsenhoven, W., De Tollenaere, J., Willaert, A. 2018: *Ieper Velodroomstraat (Ieper, West-Vlaanderen)*. Ruben Willaert bvba, Brugge.

- De Gryse, J., Thys, C., Van Goidsenhoven, W., De Tollenaere, J., Willaert, A. 2018: *Ieper Haiglaan (Ieper, West-Vlaanderen)*. Ruben Willaert bvba, Brugge.
- Dumalin, E. 2019: *Ieper gevangenis (prov. West-Vlaanderen)*. Monument Vanderkerckhove nv, Ingelmunster.
- Dumalin, E., Devalckeneer, L. 2020: *Ieper – Haiglaan 178 (prov. West-Vlaanderen).* Monument Vanderkerckhove nv, Ingelmunster.
- Dumalin, E., Devalckeneer, L., Vermeersch, J. 2019: *Ieper – Haiglaan 64-70 (prov. West-Vlaanderen).* Monument Vanderkerckhove nv, Ingelmunster.
- Leenknegt, B., Vermeersch, J. 2019: *Ieper Kruisbilkstraat 11 (prov. West-Vlaanderen)*. Monument Vanderkerckhove nv, Ingelmunster.
- Rozek, J., Laloo, P. 2017: *Ieper – Tulpenlaan.* Ghent Archaeological Team bvba, Bredene.
- Vandeplassche, A. 2016: *Archeologienota Ieper, Oude Veurnestraat.* BAAK Vlaanderen bvba, Gent.
- Vangheluwe, H. 1998: *Geografische aspecten van sites met walgracht in de omgeving van Ieper*. (licentiaatsthesis UGent), Gent.
- Vanrolleghem, A. 2006: *Ieper à la carte: de Ieperse vestingen in kaart gebracht.* Erfgoedcel, Ieper.
- Verdegem, S. 2017: *Archeologisch vooronderzoek, Ieper, Augustijnenstraat*. Ruben Willaert bvba, Brussel.
- Willaert, A. 2019: *Plumerlaan (Ieper, West-Vlaanderen)*. Ruben Willaert bvba, Brugge.
- Swaelens, C. 2019: *Archeologienota Ieper, Sportstraat: Verslag van Resultaten.* BAAC Vlaanderen bvba, Gent.
- Van Ranst, E., Sys, C. 2000: *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000).* Laboratorium voor Bodemkunde, Gent.
- Van Denhaute, T. 2018: *De Sint-Maartenskern te Ieper: van grafelijk domein tot religieus centrum. Archeologische evaluatie van het bodemarchief ter hoogte van het Sint-Maartensplein te Ieper (prov. West-Vlaanderen)*. ABO-Group, Gent.
- Termote, J. 1990: *Het stadsarcheologisch onderzoek te Ieper in 1988-1990.* West-Vlaamse Archaeologica,
- Trommelmans. R. 2012: *Archeologische opgraving Ieper Lakenhalle (prov. West-Vlaanderen).* Monument Vanderkerckhove nv, Ingelmunster.

Internetbronnen

- https://inventaris.onroerenderfgoed.be
- https://cai.onroerenderfgoed.be
- www.dov.vlaanderen.be
- www.cartesius.be
- www.geopunt.be
- https://sanderusmaps.com
- https://erfgoedinzicht.be/

- https://erfgoedinzicht.be/collecties/detail/52d0a951-3f13-5fc9-beaa-a7cc2031296f/media/7b523617-02b4-6723-df56-5a934674c6e3